

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

KATEDRA ÚSTAVNÍHO A EVROPSKÉHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**„Pojetí a záruky nezávislosti soudce a přísedícího
v právním řádu ČR“**

Zpracoval: **Jiří Krejča**

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jana Odehnalová, Ph.D.

Plzeň 2013

Patitul

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

KATEDRA ÚSTAVNÍHO A EVROPSKÉHO PRÁVA

Magisterský studijní program
Obor Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**„Pojetí a záruky nezávislosti soudce a přísedícího
v právním řádu ČR“**

Zpracoval: **Jiří Krejča**

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jana Odehnalová, Ph.D.

Pracoviště: Katedra ústavního a evropského práva

Plzeň 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Pojetí a záruky nezávislosti soudce a přísedícího v právním řádu ČR“ vypracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni, dne 25. března 2013

.....
Podpis autora

Poděkování

Děkuji vedoucí této diplomové práce JUDr. Janě Odehnalové, Ph.D. za odborné vedení při psaní této práce. Dále bych zde rád poděkoval mé rodině za podporu při studiích.

Seznam zkratk:

GG	Grundgesetz (ústava Spolkové republiky Německo)
Listina	Listina základních práv a svobod
Pl.	Plénum
ř.z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
sp. zn.	Spisová značka
ÚS	Ústavní soud
ÚZ	Ústavní zákon
TZ	Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)
ZSS	Zákon o soudech a soudcích (zákon č. 6/2002 Sb.)

Obsah:

1. Úvod.....	1
2. Historické hledisko.....	2
2.1. Vývoj soudní moci v evropském kontextu.....	2
2.2. Vývoj soudní moci s ohledem na soudcovskou nezávislost na území České republiky.....	3
2.2.1. Vývoj za feudalismu	3
2.2.2. Vývoj za absolutismu.....	4
2.2.3. Vývoj mezi léty 1848-1918	5
2.2.4. Vývoj mezi léty 1918 - 1938	6
2.2.4.1. Prozatímní ústava	6
2.2.4.2. Ústava z roku 1920.....	7
2.2.5. Vývoj mezi lety 1938-1945	7
2.2.5.1. Mnichovská dohoda	8
2.2.6. Ústava 1948	8
2.2.7. Vývoj mezi léty 1960 - 1989	8
2.2.7.1. Ústava 1960.....	8
2.2.7.2. Ústava 1968.....	9
2.2.8. Vývoj po roce 1989.....	9
2.3. Historie zákonné úpravy přísedícího	10
2.3.1. Ústava 1920	10
2.3.2. Ústava 1948 a zákon o zlidovění soudnictví	11
2.3.3. Ústava z roku 1960 a období normalizace.....	12
2.3.4. Vývoj po roce 1989.....	13
3. Pojetí a záruky nezávislosti.....	13
3.1. Zásady etiky právnických profesí.....	13

3.2. Etické zásady chování soudce	14
3.3. Dělbba moci	14
3.4. Účel soudcovské nezávislosti	16
3.5. Pojem soudcovské nezávislosti	16
3.6. Nezávislost soudů.....	16
3.6.1. Významné judikáty k nezávislosti soudů.....	17
3.6.2. Nezávislost soudů ve vztahu k ostatním institucím	18
3.6.3. Iva Brožová vs. Václav Klaus u Ústavního soudu.....	18
3.6.4. Nezávislost soudů ve vztahu uvnitř soudní soustavy.....	22
3.7. Nezávislost soudců	22
3.8. Nezávislost přísedících	24
3.9. Nestrannost soudce a přísedícího	25
3.10. Nepodjatost soudce a přísedícího	25
3.11. Samostatnost soudce, sociální a vnitřní svoboda soudce	26
3.12. Záruky soudcovské nezávislosti	27
3.12.1 Pojem záruky soudcovské nezávislosti.....	27
3.12.2. Vázanost soudců a přísedících při rozhodování pouze zákonem	29
3.12.3. Doživotní jmenování soudce prezidentem.....	30
3.12.4. Volba a funkční období přísedícího.....	31
3.12.5. Osobní záruky soudcovské nezávislosti	32
3.12.5.1. Neodvolatelnost	32
3.12.5.2. Nepřeložitelnost	34
3.12.5.3. Neslučitelnost.....	35
3.12.5.4. Materiální zajištění.....	36
3.12.6. Kvalita soudce a přísedícího	38
3.12.7. Procesní záruky soudcovské nezávislosti	39
3.12.7.1. Veřejnost soudního jednání.....	39

3.12.8. Další záruky soudcovské nezávislosti.....	39
3.12.8.1 Omezení petičního práva.....	40
3.12.8.2 Poskytování informací z oblasti výkonu soudní moci	40
3.12.8.3 Ochrana nezávislosti soudní moci normami trestního práva	40
3.12.8.4 Právo na zákonného soudce.....	41
3.12.9 Shrnutí k nezávislosti soudce.....	42
3.12.10. Vlivy působící na nezávislost soudců a přísedících.....	43
3.12.10.1. Korupce	43
3.12.10.2. Vliv masmédií	44
3.12.10.3. Vliv blízkého okolí.....	44
4. Osobnostní a psychologické předpoklady soudce a přísedícího	45
4.1. Osobnostní a psychologické předpoklady soudce.....	45
4.1.1. Dovednosti.....	47
4.1.2. Pracovní motivace.....	47
4.1.3. Vzdělávání	48
4.1.4. Předpoklady pro jmenování soudcem.....	49
4.1.5. Funkcionáři soudu.....	50
4.1.6. Specifika soudce Ústavního soudu	50
4.1.7. Imunita soudců.....	51
4.1.8. Odpovědnost soudce	51
4.1.9. Kárná odpovědnost	53
4.1.10. Reputace soudce	54
4.1.11. Justiční čekatel.....	55
4.1.11.1. Výběr justičních čekatelů	55
4.1.12. Historický exkurs – Výběr soudců po roce 1989.....	57
4.1.13. Shrnutí k výběru soudců	58
4.2. Osobnostní a psychologické předpoklady přísedícího	59

4.2.1. Zákonná úprava přisedících	59
4.2.2. Předpoklady přisedícího	59
4.2.3. Působnost přisedícího	60
4.2.4. Psychologické aspekty	60
4.2.5. Shrnutí k přisedícímu.....	61
5. Nezávislost soudce v jiných zemích	62
5.1. Spolková republika Německo.....	63
5.2. Polská republika	65
5.2.1. Nesesaditelnost soudce	66
5.2.2. Zemská soudcovská rada	66
5.3. Slovenská republika	66
5.3.1. Jmenování a odvolatelnost.....	67
5.3.2. Neslučitelnost.....	68
5.3.3. Soudní rada Slovenské republiky	68
6. Závěr	70
7. Cizojazyčné resumé	74
8. Literatura:	76

1. Úvod

Tématem práce je pojem a záruky nezávislosti soudce a přisedícího. Student si téma práce vybírá podle různých hledisek. Toto téma bylo srdci autora nejbližší, a proto si jej vybral. Je to problematika vždy aktuální a pro chod demokratického státu velmi významné. Práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol.

První kapitola nastiňuje historické hledisko. Je to důležitá kapitola z hlediska pochopení historických souvislostí, které vedli až k současné právní úpravě. Při tom měli na nezávislost významný vliv změny politických režimů i rozložení mocenských sil v Evropě. Historické hledisko má za úkol stručně nastínit evropské pozadí, které zajisté ovlivnilo vývoj soudní moci na našem území. Podkapitola o vývoji na území České Republiky začíná prvním historicky doloženým útvarem Velkou Moravou a pokračuje od feudalismu k absolutismu. Dále po roce 1848 popisuje práce jednotlivých ústav, které měly na vývoj soudní moci podstatný vliv. Přes první republiku pokračuje k Protektorátu Čechy a Morava, dále k ovlivnění soudní moci komunistickým režimem a končí vznikem České Republiky. Při tom má za úkol popisovat nejen historický vývoj soudní moci, ale i vývoj s ohledem na soudcovskou nezávislost. Druhou podkapitolou je historický vývoj úřadu přisedícího. Toto téma nemělo v historii tak silné postavení, ale to se mění například s Ústavou z roku 1948, která zavedla do československého právního řádu pojem „soudce z lidu“.

Druhá a stěžejní kapitola popisuje samotný pojem a záruky nezávislosti soudce i přisedícího. Na začátku této kapitoly je nutno objasnit samotný pojem nezávislosti a soudcovské nezávislosti, ze které je právě možné oddělit nezávislost soudce. Ta bude následně popsána a dále na ní navážou záruky soudcovské nezávislosti s důrazem na nezávislost soudce. Kromě záruk stanovených právními předpisy klade práce důraz na vlivy, které na soudce a potažmo přisedícího působí a které mohou ovlivnit jak proces rozhodování, tak samotné rozhodnutí. Jako zajímavý příklad sporu, který je zajímavý pro nezávislost soudní moci, bude vloženo do této kapitoly pojednání a rozbor sporu mezi předsedkyní Nejvyššího soudu a prezidentem republiky, jakožto

nejvyšším představitelem výkonné moci, který se jí pokusil z její funkce odvolat.

V třetí kapitole se práce zabývá osobnostními a psychologickými aspekty soudce a přísedícího. Jedná se o psychologické aspekty z hlediska práce nazvané Profesiogram soudce a státního zástupce. Ten pojednává o potřebných vlastnostech, dovednostech i vzdělání pro vykonávání funkce soudce, které se v diplomové práci odráží. Dále má tento oddíl za úkol osvětlit samotné předpoklady pro výkon funkce soudce a přísedícího, jejich zákonnou úpravu, imunitu, odpovědnost či reputaci. Pro úplnost je vhodné zpracovat téma justičních čekatelů, z hlediska požadavků na tyto uchazeče a také jejich výběr v nedávné historii. Zde se odráží i současný stav justice.

Pátá kapitola má za cíl přiblížit ústavní garance soudní moci a soudcovské nezávislosti ve vybraných státech. Jsou jimi některé naše sousedské státy, konkrétně Německo, Polsko a Slovensko.

Hlavním cílem práce je tedy podat ucelený pohled na problematiku nezávislosti soudce a přísedícího, spolu s pohledem a osvětlením soudcovské nezávislosti. Práce tedy bude popisná a bude se snažit vyzdvihnout potencionální nedostatky stávající úpravy spolu s možným řešením. Ke vhodnému doplnění a přiblížení tématu slouží pohled do historie a k sousedním státům.

2. Historické hledisko

2.1. Vývoj soudní moci v evropském kontextu

Úvodem autor nastiňuje pozadí historického hlediska v souvislosti s právním vývojem soudní moci v evropském kontextu. Ve vrcholném středověku, tedy období převládajícího feudalismu, byl panovník nejvyšším zákonodárcem, nejvyšší výkonnou mocí i nejvyšším soudcem. Vystupoval jako majitel území, které ovládá. Zacházel s ním jako se soukromým vlastnictvím. Toto pojetí státu je označováno jako patrimonální.¹ Následně se spolu se začátkem novověku začala vyčleňovat soudní moc. Začalo

¹Viz. GRONSKÝ, Ján a Jiří HŘEBEJK. *Dějiny evropského kontinentálního práva: vysokoškolská právní učebnice*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2004, 852 s. Vysokoškolské právní učebnice, s.734 ISBN 80-720-1490-0.

převládat pojetí dělby moci do tří složek, tak jak jej vypracoval francouzský myslitel Charles Louis de Secondat Montesquieu. Ten stanovil nezávislost a oddělenost složek moci. To funguje jako ochrana proti možnému zneužití moci.² V průběhu 18. a 19. století měly v evropském měřítku vliv dvě koncepce soudní moci. Jednak britské, kdy se soudnictví vyčleňovalo od zbývajících složek moci a francouzské, které spatřovalo soudní moc jako část moci výkonné. Devatenácté století znamenalo ve vývoji práva převrat. Na místo úvah o dokonalém přirozeněprávním systému nastoupila realita právních řádů, jejichž legitimize spočívala pouze na vůli zákonodárce. Spolu se vznikem ústav jednotlivých států dochází k zakotvení občanských práv a rozvržení dělby moci mezi státními orgány.³ Ve 20. století pokračoval proces posilování soudnictví, vznikalo ústavní a správní soudnictví.

2.2 Vývoj soudní moci s ohledem na soudcovskou nezávislost na území České republiky

2.2.1 Vývoj za feudalismu

Prvním historicky doloženým státním útvarům na našem území je Velká Morava a po ní ranně feudální státní útvar přemyslovský. Té doby byl nejvyšším správním, soudním a zákonodárným orgánem panovník. Literatura označuje tento systém také jako monismus.⁴ Funkci soudu v té době plnil dvorský sjezd. Spory tedy byly až do 13. století rozhodovány kolegiálním orgánem. Sudí pouze předsedal soudu, rozhodnutí však vznikalo až usnesením kmetů. Obesílání žalovaných měl na starosti komorník. Území bylo rozděleno na takzvané hradské župy. Nejvyššími soudními orgány byly v župě župani. Postupem času vznikli župní hodnostáři, těmi byli soudci a vladaři. Soudily se zvláště věci šlechticů a ostatních obyvatel. Nad prostým obyvatelstvem, tedy čeledí či sedláky, měl jurisdikci zmíněný vladař. Často

²Viz. BAHÝEOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 966-977 ISBN 978-807-2018-147.

³Viz. ADAMOVIČ, Karolína. *Dějiny evropského kontinentálního práva: vysokoškolská právnická učebnice*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2004. Vysokoškolské právnické učebnice, s. 774 ISBN 80-720-1490-0.

⁴Viz. PAVLÍČEK, Václav, a kol. *Ústavní právo a státověda 1.díl*. Vyd. Praha: Linde, 1998. Vysokoškolské právnické učebnice, s. 313 ISBN 80-7201-141-3.

byly vykonávány hrdelní tresty.⁵ Například i Karel IV. se marně snažil tyto hrdelní tresty omezit, aby nedocházelo k projevům svévůle.⁶

Obecně je pro období středověku na našem území charakteristické sloučení soudní a správní pravomoci. Nejvyšším soudcem byl tedy panovník, který měl svého dvorského sudího. Pro šlechtu byl určen zemský soud. Dále vznikali soudy jako soud českého zemského maršálka, židovské soudy atd. S rozvojem měst vznikly městské soudy a soudy rychtáře pro drobnější spory. Roku 1548 vznikl královský apelační soud, který se stal druhou instancí pro soudy městské a vrchnostenské. Z hradských soudů se vytvořily krajské soudy, které za husitského období zase zanikly.⁷

2.2.2 Vývoj za absolutismu

V soudnictví nastal po vydání Obnoveného zřízení zemského a nástupu absolutismu rychlý přechod k byrokratizaci soudnictví. Panovník musel nahradit „feudální“ soudce, kteří právo volně nalézali. Nahradil je soudci úředníky, kteří rozhodovali dle předpisů daných panovníkem. Byly zavedeny opravné prostředky a také dvojinstanční a později trojinstanční řízení. Jelikož se soudci stali soudci z povolání, byly zavedeny státní úřady pracující nepřetržitě. Ústní řízení bylo nahrazeno písemným řízením. Vekou úlohu sehrálo zřízení Nejvyššího soudního úřadu ve Vídni roku 1749. Tento soud naplnil funkci nejvyššího soudního dvora i úřadu pro správu soudnictví v západní části habsburské monarchie. V té době také dále docházelo k oddělování soudnictví od státní správy. To mělo vliv na posilování soudcovské nezávislosti. Touto soudní organizací zavedl Josef II.⁸ Došlo i částečnému oddělení civilního a trestního soudnictví prostřednictvím kodifikace trestního a civilního řízení.⁹

⁵Viz. SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy)*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 42-43 ISBN 80-864-3265-3.

⁶Viz. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 47 ISBN 80-720-1433-1.

⁷Viz. SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy)*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 50 ISBN 80-864-3265-3.

⁸Tamtéž.

⁹Viz. SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy)*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 51 ISBN 80-864-3265-3.

Pro ustavení do úřadu soudce se vyžadovalo předepsané právnické vzdělání. Existovala poměrně rozsáhlá soustava soudů. Jednak zemské, horní, lenní atd. Soudy apelační se nacházely v Brně a Praze. Soudy s všeobecnou působností byly soudy místní. Co se týče trestních soudů, díky reformám Josefa II. vznikly tzv. kriminální soudy. K nim odvolací byly vrchní kriminální soudy.

2.2.3 Vývoj mezi léty 1848-1918

Rok 1848 znamenal v Evropském měřítku i na našem území důležité změny. V tomto období byly pokládány základy moderní soudní soustavy. Dubnová ústava (Pillersdorfova) stanovila určité soudní zásady. Nikdy ovšem nebyla realizovaná. V návaznosti na ní císař roku 1848 vyhlásil poprvé zásady organizace justičních orgánů. Mezi zásady patřilo:

- soudnictví je funkcí státní moci a je vykonáváno státními soudy
- rovnost před soudem mají všichni státní občané
- soudnictví je ve všech stolicích odděleno od správy
- organizaci i řízení soudů stanoví zákon

Další ústavní vývoj měl pokračovat jednáním prvního rakouského parlamentu v Kroměříži (Kroměřížská ústava). Sněm v souvislosti se soudcovskou nezávislostí stanovil, že soudce nesmí vedle svého úřadu přijmout jiné placené místo od vlády. Soudnictví a správa mají být od sebe odděleny a nezávislé. Soudci jsou ustavováni doživotně. Tento sněm byl ovšem rozehán a císař vydal další rakouskou oktrojovanou ústavu. Tato březnová (Stadionova) ústava stanovila z hlediska soudcovské nezávislosti, že státem ustavený soudce nesmí být propuštěn, přeložen nebo mu nesmí být přikázán odpočinek ve smyslu zániku funkce. Řízení má být veřejné a ústní atd.¹⁰ Tato ústava se také nerealizovala, ale odráží již snahy o zakotvení soudcovské nezávislosti. Byla zrušena tzv. Silvestrovskými patenty.

¹⁰Viz. SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy)*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 56 ISBN 80-864-3265-3.

Následně přišel bachovský absolutismus a s ním dočasný konec parlamentarismu.

Jisté prolomení s sebou nesla prosincová ústava z roku 1867. V souvislosti se změnami v monarchii přinesla demokratické prvky a posílila parlamentarismus. Součástí ústavy byly i dva zákony vztahující se k úpravě soudní moci. Jednalo se o zákon č. 143/1867 ř.z., o zřízení říšského soudu a zákon č. 144/1867 ř.z., o soudcovské moci. Druhým jmenovaným se zaručovala i nezávislost soudů.

2.2.4. Vývoj mezi léty 1918 - 1938

Roku 1918 došlo na základě recepčního zákona 11/1918 Sb. k recepci soudní soustavy. Nově se rozsudky a nálezy soudů začali vyhlášovat v podobě, jakou známe dnes, tedy jménem republiky. Roku 1918 byl také zřízen Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud. Roku 1928 došlo k sjednocení soudní organizace v českých zemích a dalších částech republiky. Soudní soustava byla založena na trojinstančnosti. Soud první instance představoval buď okresní soud, nebo krajský soud. Proti rozhodnutí první instance tedy bylo možno uplatnit odvolání. Proti rozhodnutí druhé instance bylo možno podat dovolání nebo žádost o revizi. Tzv. sborovými soudy první instance byly krajské soudy. Ty se podle specializace označovaly jako civilní, trestní, obchodní či exekuční. Druhou instancí sborových soudů tvořily vrchní soudy. Co se týče okresních soudů, jak ve věcech civilních, tak i trestních rozhodovali samosoudci. Dále existoval Ústavní soud a také Volební soud. Mezi specializované soudy patřily živnostenské soudy, hornické rozhodčí soudy, rozhodčí soudy nemocenských pojišťoven a úrazových pojišťoven. Vyšší instancí posledních dvou jmenovaných byly pojišťovací soudy. Existovali i další soudy, například kmetské soudy pro věci tiskové, soudy mládeže či vojenské soudy.¹¹

2.2.4.1. Prozatímní ústava

¹¹Viz. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 404 ISBN 80-720-1433-1.

Zákon č. 37/1918 Sb., o prozatímní ústavě byl vydán 14. Listopadu 1918. Ústava se skládala z pouhých jedenadvaceti paragrafů. Upravovala jen některé věci o národním shromáždění, prezidentu republiky, vyhlášení rozsudků, moci výkonné a nařizovací.¹² Jak už napovídá její název, byla jen provizorním řešením.

2.2.4.2. Ústava z roku 1920

Co se týče zakotvení soudní moci v ústavě z roku 1920, soudní moc upravovala hlava čtvrtá. Obsahovala demokratické zásady nezávislosti výstavby a činnosti státních soudů.¹³ Soudní moc tedy byla koncipována jako nezávislá. Soudcům nemohl nikdo nařídit, jak mají rozhodovat. Ústava upravovala v souvislosti s nezávislostí soudců i jejich neseaditelnost a nepřeložitelnost. Na rozhodování se podílely i poroty. Soudní soustavu civilních soudů a občanských soudů trestních tvořily okresní, krajské a vrchní soudy. Dalšími soudy byl Nejvyšší soud a mimořádné soudy. Existovaly i soudy rozhodčí a vojenské. Třetí hlava ústavy upravovala Nejvyšší správní soud. Hlava druhá obsahovala ustanovení o volebním soudu. Byl zřízen i Ústavní soud a od roku 1923 i Státní soud pro těžší trestné činy.,,Ústava dále zakotvovala pro všechny soudní instance oddělení soudnictví od správy, nezávislost soudců, kteří byli jmenováni natrvalo a nesměli zastávat žádné jiné placené funkce.“¹⁴ Ústava tedy stanovila i trvalost postavení soudce. Nebylo ho možné přeložit ani poslat do výslužby pro případ reorganizace soudů. Výjimky stanovil zákon. Soudce bylo možné odvolat na základě právoplatného disciplinárního nálezu. Ústava také stanovila požadavky pro úřad soudce.¹⁵

2.2.5. Vývoj mezi lety 1938-1945

¹² MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 330-331 ISBN 80-720-1433-1.

¹³ Viz. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 351 ISBN 80-720-1433-1.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Viz. GRONSKÝ, Ján a Jiří HŘEBEJK. *Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2002, s. 134 ISBN 80-718-4458-6.

2.2.5.1 Mnichovská dohoda

Ráno 30. září 1938 byla podepsána Mnichovská dohoda, která diktovala suverénnímu Československu vůli cizích států a splňovala německé požadavky. Zástupci ČSR nebyli přímými účastníky jednání, pouze čekali na jeho výsledek.¹⁶ Tato dohoda konstatovala souhlas účastníků s odstoupením území, kde německé obyvatelstvo tvořilo přes 50%, říši. Byly stanoveny termíny vyklizování jednotlivých území. Následkem této dohody ztratilo Československo svou suverenitu. Vznik Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939 znamenal poslední hřebíček do suverenity naší země. S tím se pojí i ztráta soudcovské nezávislosti. Soudnictví sloužilo říši a soudci museli postupovat dle principů německého právního řádu.

2.2.6. Ústava 1948

Tato ústava oddělila absolutně soudnictví od správy. Stanovila, že soudy rozhodují zpravidla v senátech složených ze soudců z povolání i ze soudců z lidu. Soudce z lidu při tom vybíral příslušný Národní výbor. Byla zrušena trojinstančnost řízení a zavedena dvojinstančnost. Politická změna s sebou nesla mnohá negativa. Z hlediska nezávislosti dosti podstatná. Soudci se vybírali na základě politického postoje a museli žít v duchu se socialismem. Soudní moc, sice dle čl. XI. odst. 1 vykonávaly nezávislé soudy, ovšem nezávislost byla z velké části spíše jen teoretickou veličinou. Výkon moci soudní byl dle ústavy svěřen soudcům z povolání, ale i lidovým soudcům. Zákonem č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, byl zajištěn přístup lidu z řad dělnické třídy do rozhodování.

2.2.7. Vývoj mezi léty 1960 - 1989

2.2.7.1 Ústava 1960

¹⁶Viz. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, s. 452 ISBN 80-720-1433-1.

Tato ústava reflektovala politický vývoj, kdy si socialismus upevnil své pozice. Soudy a prokuratura měly tedy za úkol chránit socialistický stát. Soudní soustavu tvořily Nejvyšší soud, dále krajské a okresní soudy, vojenské soudy a místní soudy lidové. Soudci krajských soudů byli voleni krajským národním výborem a soudce okresního soudu volili občané tajným hlasováním. Soudy rozhodovaly ve sborech a u Nejvyššího soudu, krajských, okresních a vojenských soudů se na rozhodování podíleli profesionální soudci a soudci z lidu. Při tom měli rovné postavení. Ústava dala vzniknout i místním lidovým soudům. Měly za cíl přispívat k upevňování socialistické zákonitosti, zajišťovat společenský pořádek a pravidla socialistického soužití. Zákonem č. 155/1969 Sb. došlo k jejich zrušení.¹⁷

2.2.7.2. Ústava 1968

Tato tzv. malá ústava uvádí ustanovení o ÚS, ostatní soudy zmíněny v ÚZ 155/1969 Sb., kterým se mění a doplňuje osmá hlava ústavy. Tento zákon mimo jiné zrušil místní lidové soudy. Soudci z povolání byli voleni na časově omezenou dobu 10 let a orgán, který je zvolil, je mohl i odvolat. Jistým pozitivem bylo přijetí zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci. Další vývoj byl nastolen vpádem vojsk Varšavské smlouvy roku 1968. Mluvíme o období normalizace., kdy docházelo ze strany komunismu k čistkám.

2.2.8. Vývoj po roce 1989

Listopad 1989 s sebou přinesl změny, i co se týče novelizování právních předpisů soudní moci. Tyto novely směřovaly k demokratickému postavení této moci. Dne 1. ledna 1993 došlo k zániku federace a vzniku České republiky. Současně nabyla účinnosti Ústava České republiky. Tento ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky vychází z ústavních principů a zásad obsažených v Ústavě 1920. Český stát je považován dle Ústavy ČR za demokratický, svrchovaný a jednotný stát. Respektuje lidská práva a svobody. Úpravu soudní moci taktéž ovlivnila prvorepubliková ústava. Významným zákonem pro soudní moc byl zákon č. 335/1991 Sb., o soudech

¹⁷Viz. SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, Právníké sešity, Č. 24. s. 26 ISBN 80-210-0624-2.

a soudcích. Ten byl zrušen dne nyní účinným zákonem č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), (dále jen ZSS). Upravuje organizaci soudů, postavení soudce, přísedícího a justičního čekatele a další. Dalším významným zákonem pro soudní moc je po Ústavě a ZSS také Listina základních práv a svobod (dále jen Listina). Tento zákon č. 2/1993 Sb. je součástí ústavního pořádku České republiky.

2.3. Historie zákonné úpravy přísedícího

Přísedícímu, jako laickému prvku v soudnictví, se nedostává veřejností tolik pozornosti, jak by bylo vhodné. Velké procento občanů České republiky si myslí, že v řízení rozhodují pouze soudci. Proto pokládám za vhodné problematiku přísedícího osvětlit, i z hlediska historického.

Přísedící má na našem území poměrně dlouhou tradici, porotní soudy tu existovaly už za rakouského mocnářství, což znamená v druhé polovině 19. století. Byl to jeden z prvků demokratizace a zprůhlednění dobově velmi byrokratického a netransparentního soudnictví. Rozvinuly se dva systémy účasti laického prvku v soudnictví, a sice institut porotního rozhodování soudní porotou a za druhé institut senátního rozhodování, tzn. rozhodování senátem složeným ze soudců a přísedících.

2.3.1. Ústava 1920

Po vzniku Československa se začalo uvažovat o porotních soudech. Konkrétně ústava z roku 1920 obsahovala v § 95 odst. 3 a odst. 4 ustanovení o porotních soudech. Ovšem nedošlo k přijetí dalších zákonů, které by toto ústavní zakotvení porotních soudů aplikovaly do praxe. Změna nastala až v roce 1946.¹⁸ „V poválečném Československu byly tendence k laickému soudnictví korunovány zákonem č. 232/1946 Sb., o porotních soudech. Tento justiční orgán měl pravomoc v závažných trestních věcech. Porotní soudy se

¹⁸PROUZA, Daniel. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přísedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2010, roč. 2010, č. 7., s.4 ISSN 1213-5313.

skládaly z tříčlenného soudního sboru a dvanáctičlenné poroty. Porotci byli losováni ze seznamů oprávněných voličů, z nichž byly vymazány osoby nezpůsobilé pro výkon funkce porotce. Obě strany řízení přitom měly tzv. zamítací právo bez udání důvodu.“¹⁹

Zajímavé bylo, že porotci mohli pokládat vyslychanému dotazy, či požadovat provedení důkazů. Měli tedy velice silnou pozici. Navíc porotci spolurozhodovali i co se týče právních věcí, například i o kvalifikaci konkrétního trestného činu. Také rozhodnutí v hlavním líčení bylo společným výtvozem porotců a soudců v závěrečné poradě. Co se týče soudní soustavy, rozhodování okresního soudu měl na starosti jen samosoudce. Existovaly tzv. sborové soudy. V první instanci jím byl krajský soud a ve druhé instanci vrchní soud. Třetí instancí byl Nejvyšší soud. Senáty sborových soudů všech instancí se skládaly ze soudců z povolání. Senátům mimořádných soudů, tzn. např. živnostenským, pojišťovacím, předsedali vždy soudci z povolání. Jako přisedící těchto mimořádných soudů byli zvaní odborníci na danou oblast.²⁰

2.3.2. Ústava 1948 a zákon o zlidovění soudnictví

„Zásadní zlom však představovala Ústava ze dne 9. 5. 1948 publikovaná pod číslem 150/1948 Sb., prostřednictvím které se stal součástí československého právního řádu legální pojem „soudce z lidu“. Zakotvena byla také jejich rovnost se soudci profesionály. Ustanovení upravující způsobilost pro nabytí této funkce (§ 141) a jeho způsob (§ 142) pak odkazují na zvláštní právní předpis, kterým se stal zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, jenž zároveň zrušil zákon o porotních soudech.“²¹

Tedy ústavou z roku 1948 byl zaveden institut soudce z lidu, který lze již přirovnat k pojmu přisedícího. Institut představoval občanskou povinnost, které se občan nemohl zprostit. Soudce z lidu měl ovšem právo na náhradu vydání a také ušlé mzdy.

¹⁹PROUZA, Daniel. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2010, roč. 2010, č. 7. s.4 ISSN 1213-5313.

²⁰Viz. ADAMOVIČ, Karolína. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2005, s.112 ISBN 80-869-2007-0.

²¹PROUZA, Daniel. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2010, roč. 2010, č. 7., s.6 ISSN 1213-5313.

2.3.3. Ústava z roku 1960 a období normalizace

Jak bylo zmíněno již v podkapitole o vývoji soudní moci, ústavou z roku 1960 došlo k zavedení tzv. lidových soudů. Princip rovnosti profesionálních soudců a soudců z lidu zůstal zachován. U místních lidových soudů se řešily méně závažné případy a vznikaly při obcích nebo průmyslových závodech. U těchto soudů rozhodoval tříčlenný senát. Soudcem mohl být zvolen občan, který dovršil 21. rok věku, požíval mezi občany všeobecné vážnosti a důvěry a který byl ostatním občanům příkladem v práci, ve veřejné činnosti i v osobním životě. Na dnešní poměry je to úprava velice zvláštní, neboť o vině a trestu rozhodovali často sousedé či spolupracovníci. Přitom byl tento systém hojně využíván.²²

Mezi další právní předpisy upravující soudce z lidu patří zákon č.62/1961 Sb., o organizaci soudů, a zákon č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců. První zákon ustanovil mírnější požadavky na osobu soudce z lidu. Například snížil věk z 30ti let na 21 let. Druhý zákonem došlo ke změnám v složení senátů krajských soudů ve prospěch profesionálního prvku v druhé instanci.²³

Velmi významná změna nastala s účinností ústavního zákona č.155/1969 Sb.,*Tento právní předpis již neznal místní lidové soudy a zároveň (v návaznosti na přijetí ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci) zakotvil do soudní soustavy zcela nové nejvyšší soudy pro jednotlivé republiky a samotnou federaci. Tento ústavní zákon také diferencoval volební období soudců z povolání (nyní deset let) a přisedících (zachovává již dříve stanovené čtyři roky). Po této ústavní změně byla rychle přijata i speciální právní úprava v podobě nového zákona č. 19/1970 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců. Tato norma představovala poměrně značné průlomy, protože v některých případech na úrovni okresních soudů (a vojenských obvodových) umožnila rozhodování samosoudcem“.*²⁴ Velkou změnou bylo, že u nejvyšších soudů

²²PROUZA, Daniel. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2010, roč. 2010, č. 7., s.6 ISSN 1213-5313.

²³PROUZA, Daniel. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2010, roč. 2010, č. 7., s.7 ISSN 1213-5313.

²⁴Tamtéž.

zmizel laický prvek. Funkce soudce z lidu se stala placenou. Navíc již nebyla povinnou funkcí, ale dobrovolnou.

2.3.4. Vývoj po roce 1989

Toto období s sebou již žádné významné převraty nepřineslo. Účinností zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, došlo ke změně terminologie a dále se označovali soudci z lidu už jen jako přisedící. Zákonem č. 436/1991 Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách přisedících, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů České republiky; byla upravena volba přisedících. Volební období zůstalo dle tohoto zákona čtyřleté a nově byla zavedena neslučitelnost funkcí.

3. Pojetí a záruky nezávislosti

3.1 Zásady etiky právnických profesí

Autor by rád v krátkosti zmínil zásady, podle kterých by se měl jakýkoli právník a tedy i soudce chovat. Jedná se o slušné, zdvořilé, kolegiální vystupování, jak při výkonu funkce, tak i v osobním životě. Měl by se zdržet všeho, co by znevážilo osobu, funkci či zaměstnání nebo co by snížilo důvěru. Dále by měly být vlastní pojmy, jako pracovní kázeň, kulturnost prostředí, ve kterém vykonává svou funkci a kde žije, důraz na chování, úroveň vyjadřování a snad i určitě zevnějšek. Minimálně upravený je žádoucí. Právník by neměl mít vedle své profese kontroverzní činnosti, například hazard atd. Měl by mít všeobecný rozhled, zkrátka slušný člověk se vším, co k tomu patří.

V souvislosti se soudcovskou činností rozlišujeme kromě nezávislosti ještě pojmy jako nestrannost, soudce by se tedy měl oprostit od sympatií a antipatií. Podjatost znamená subjektivní nedostatek nestrannosti. Neúplatnost, tedy odmítnutí jakékoli výhody nejen před rozhodnutím, ale i po něm. Etika získávání informací znamená, že je možno přihlížet jen k důkazům, získaných zákonnou cestou.

3.2. Etické zásady chování soudce

Shromáždění zástupců sekcí Soudcovské unie ČR vytvořilo dokument, který shromáždil pro soudce etické zásady, přičemž byl vyhotoven na základě návrhu kodexu chování soudců z roku 2001 v Bangalore a podrobného přezkumu na zasedání zástupců vysokých soudních orgánů konaného v Haagu v roce 2002. Tento kodex obsahuje preambuli, ve které se odkazuje na význam tohoto dokumentu, vzhledem k významu práva na spravedlivý proces; odborného, nezávislého a nestranného soudního orgánu, důvěry veřejnosti v systém soudnictví a další. Z těchto důvodů vznikly zásady, jejichž účelem je stanovit normy etického chování soudců. *„Mají sloužit soudcům jako vodítko a poskytnout soudnictví rámeček a interpretační základ pro úpravu chování soudců. Jejich účelem je rovněž napomoci členům výkonných a zákonodárných orgánů, příslušníkům ostatních právnických profesí a široké veřejnosti lépe porozumět a podporovat soudnictví“.*²⁵

První zásadou je nezávislost. Její důležitost vyjadřuje i fakt, že je zakotvena hned jako první. Dokument stanoví, že je pilířem právního státu a zárukou práva a spravedlivý proces. Jako důležité sledávám, že soudce je povinen hájit nezávislost jak v profesním, tak i v osobním životě. Dále je stanoven, že: *„Soudce vykonává svou funkci nezávisle, na základě vlastního hodnocení skutečností a svědomitého výkladu a aplikace zákona. Nepodléhá žádným vlivům, zájmům, zásahům, nátlaku a výhrůžkám.“*²⁶

Mezi další zásady patří nestrannost, kdy je soudce povinen se chovat způsobem, který neohrozí důvěru veřejnosti v jeho nestrannost. Měl by se dále vyvarovat jednání, které by vedlo k jeho vyloučení z projednávané věci. Dokument stanovil další zásady, jako je bezúhonnost, důstojnost, rovnost a odbornost.

3.3. Dělbá moci

²⁵ Etické zásady chování soudce. SOUDCOVSKÁ UNIE ČESKÉ REPUBLIKY. NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu [online]. [cit. 2013-02-14]. Dostupné z: <http://www.sucr.cz/o-nas/eticke-zasady-chovani-soudce.html>

²⁶ Tamtéž.

Právní stát, jakým Česká Republika je, by nemohl existovat bez vyspělého soudnictví. Je to jeden z pilířů moderního demokratického státu, který s sebou nese možnost občanů, dovolat se ochrany práva. Občané by měli v soudy důvěřovat, to znamená věřit, že soud rozhodne dle práva a nikým ani ničím neovlivněn.

Co se týče dělby moci, uplatnil se princip politického uspořádání, který dělí moc ve státě na tři typy. Jsou jimi moc zákonodárná, tedy legislativa, moc výkonná, tedy exekutiva a moc soudní, tedy judikativa či justice. V souvislosti s dělbou moci rozlišujeme tzv. princip brzd a protiváh, kterými se rozumí vzájemná kontrola třech mocí.

Vedle osvětlení pojmu dělby moci je vhodné zmínit důležité zásady, jakými je oddělenost mocí, neslučitelnost mocí, nezávislost mocí, samostatnost mocí, rovnováha mocí a v poslední řadě fakt, že typy mocí nejsou vůči sobě zodpovědné.

Klasický princip dělby moci do tří typů nastínil francouzský filosof Charles Louis de Secondat Montesquieu. V spojitosti se zárukou nezneužití moci vyjádřil jako jeden z prvních myšlenku *„Kdyby byla moc soudní spojena s mocí zákonodárnou, byla by moc nad životem a svobodou pouhou libovůlí, protože soudce by byl zároveň zákonodárcem. Kdyby byla moc soudní spojena s mocí výkonnou, soudce by mohl být zároveň tyranem. Všechno by bylo ztraceno, kdyby týž člověk nebo týž sbor předních občanů, ať už ze šlechticů, ať už z lidu, měl v ruce tuto trojí moc, totiž moc dávat zákony, moc vykonávat usnesení veřejná a moc soudit zločiny nebo spory jednotlivců.“*²⁷ Tato koncepce tzv. tripartity státní moci se uplatnila ve většině států. V naší Ústavě je tento princip stanoven v čl. 2 odst.1. Důležitý je v tomto ohledu také náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 60/2004 ze dne 28. 04. 2005, který v bodě pátém uvádí: *„cílem je zabránit koncentraci moci a jejímu zneužití (viz sp. zn. Pl. ÚS 7/02). Aby tento základní cíl byl naplněn, musí tyto tři moci existovat na sobě nezávisle, což neznamená, že by nebyly propojeny, ale musí být natolik samostatné, aby jedna moc si nemohla*

²⁷Viz. BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, s. 966-967 ISBN 978-807-2018-147.

přisvojit pravomoci ostatních. Tato vzájemná vyváženost všech tří mocí je základem dobrého fungování demokratického systému.“²⁸

3.4. Účel soudcovské nezávislosti

Hlavním účelem institutu nezávislosti jak soudů, tak i soudců je ochránit právo občanů na spravedlivý soud. To platí i pro případ, kdy se občan chce soudit se státem nebo orgánem výkonné moci. Nemá jít o nějaký luxus, sebevědomí nebo pohodu soudce, která by mu přinášela dobrý pocit. Nezávislost tedy není zásadou pro blaho soudců, ale její cíl je pouze právo občana, aby řízení bylo rozhodnuto bez zásahu jiné moci, například moci výkonné. Z toho vyplývá, že je nutné klást důraz na hledání takové nezávislosti, která je v souladu se zájmy občana. Není tedy požadavkem, aby nezávislost byla absolutní. Taková koncepce by zajisté neodpovídala zájmu občana.

3.5. Pojem soudcovské nezávislosti

Pojem nezávislost se dovozuje z literatury, judikatury či ze zákona, ale není jím přesně definován. Po nahlédnutí do právního slovníku je možno dále zjistit, že se rozlišuje jak nezávislost soudce, soudu, tak i soudního rozhodování. Umožňuje rozhodování podle předem známých, ryze objektivních pravidel.²⁹ Je možno jí tedy vykládat nejen jako nezávislost konkrétního soudce v rámci soudní soustavy, ale jedná se o nezávislost soudců na ostatních státních orgánech, o nemožnost zasahování do soudního řízení či o závaznost, vynutitelnost a nezměnitelnost soudních rozhodnutí. Princip nezávislosti soudce se vztahuje především k jeho vlastnímu rozhodování.³⁰ Soudcovskou nezávislost je nutné brát jako pojmový znak soudnictví. Kdyby jí nebylo, soudy by nebudily žádnou důvěru a byly by nechtěnou institucí. Soud tedy vystupuje jako nezúčastněný třetí.

3.6. Nezávislost soudů

²⁸Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 60/04 ze dne 28. 04. 2005

²⁹Viz. KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 385 ISBN 80-868-9844-X.

³⁰Viz. MACKOVÁ, Alena. *Nezávislost soudců*. 3. upr. vyd. Praha: Ediční středisko PF UK, 1998, s. 78 ISBN 80-85889-19-6.

Jelikož bylo vysvětleno, že soudcovskou nezávislost není možno vnímat jen jako nezávislost soudce, věnuje práce pozornost i nezávislosti soudů. Není možné ji vyčlenit, je součástí celku. „*Princip nezávislosti soudů je jedním ze stěžejních ústavních principů, lze jej systematicky zařadit jak pod princip dělby moci, tak pod princip právního státu. Nezávislost soudů jako jeden z klíčových prvků ideje dělby moci brání kumulaci moci, zejména na možném výkonu soudní moci zákonodárným sborem či vládou.*³¹

Nezávislostí soudů je myšlena nepodrobenost ostatním složkám státní moci a jejich autonomie v rámci dělby státní moci. Vztahuje se na veškeré soudy naší republiky. Mezi nezávislostí soudu a soudce je ovšem blízký vztah, jsou totiž propojeny tak, že jeden pojem závisí na druhém.

Ústava upravuje moc soudní ve čtvrté hlavě. Dle čl. 81. Ústavy vykonávají soudní moc jménem republiky nezávislé soudy. Listina dále v čl. 36 stanoví, že každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu. ZSS zakotvuje nezávislost také a to hned v § 1, soudnictví dle něj v České republice vykonávají nezávislé soudy. Kromě toho stanoví v § 4, že před soudem jsou si všichni rovni.

3.6.1. Významné judikáty k nezávislosti soudů

K nezávislosti soudů se vztahuje náleží Ústavního soudu sp. Zn. Pl. ÚS 7/02. Stát je dle tohoto nálezu povinen vytvářet institucionální předpoklady pro konstituování a etablování reálné nezávislosti soudů. Reálná nezávislost je totiž nutným a nepostradatelným atributem soudní moci, vyžadována je přitom již v čl. 4 ústavy, dle kterého jsou základní práva a svobody pod ochranou soudní moci. Dále je vyžadována i v čl. 81 a 82 ústavy, dle kterých soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy a je stanovena nezávislost soudců. V nálezu došel Ústavní soud k názoru, že tyto rysy soudní moci nemůžou být zpochybňovány a jejich základní funkce nemůže

³¹Viz. WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva: (s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního)*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 91 ISBN 80-868-6175-9.

ovlivnit složka jiné státní moci. Princip nezávislosti soudu vylučuje tedy možnost ingerence výkonné moci.³²

K vymezení rámce, v němž soudy nezávisle vykonávají svou činnost, se vztahuje nálezn. sp. Zn. Pl. ÚS 84/94. V tomto nálezu je poukázáno na to, že procesněprávní rámec představují především principy řádného a spravedlivého procesu, jak je možno vykládat dle čl. 36 Listiny, tak i z Ústavy. K vyloučení libovůle rozhodování slouží povinnost odůvodnit rozsudek, jak je ustanoveno v § 157 odst. 1 OSŘ. Přitom je důležité, že z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na jedné straně a právními závěry na druhé straně. Pokud by byly právní závěry ve značném nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními, takové rozhodnutí pak je v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny, jakožto i Ústavou ČR.³³

3.6.2. Nezávislost soudů ve vztahu k ostatním institucím

Pokud hovoříme o nezávislosti soudů k ostatním institucím, jedná se o instituce, které jsou nositeli buď zákonodárné moci, tedy legislativy, výkonné moci, tedy exekutivy. Všechny tři moci tedy na sobě musí být nezávislé.

Ovšem ne vždy tomu tak je. Dle čl. 62 a čl. 84 Ústavy se vyvozuje, že soudce Ústavního soudu jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu. Prezident republiky, jako představitel moci výkonné tedy jmenuje soudce, což může představovat potencionální negativní zásah výkonné moci do moci soudní. Dále dle čl. 63 Ústavy jmenuje prezident republiky soudce z uchazečů, které mu navrhla a schválila vláda. Shrnuto moc výkonná jmenuje soudce. Na zmíněné navazuje další část práce. Ta se zabývá možnostmi odvolání funkcionářů soudů prezidentem republiky.

3.6.3. Iva Brožová vs. Václav Klaus u Ústavního soudu

³²Viz. KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 556-557 ISBN 80-738-0261-9.

³³Viz. KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 562 ISBN 80-738-0261-9.

Velmi zajímavé z hlediska nezávislosti soudní moci jsou svého času tolik diskutované dva nálezy Ústavního soudu. Rozhodnutí Ústavního soudu hraje roli ve vymezení dělby moci tří základních typů státní moci.

Ústavní soud ve více svých nálezech (sp. zn. Pl. ÚS 34/04, sp. zn. Pl. ÚS 43/04) vykládá obsah ústavního principu nezávislosti soudnictví: „*Princip nezávislého soudnictví je jednou z podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy). Požadavek nezávislé justice pramení ze dvou zdrojů: z neutrality soudců jako garance spravedlivého, nestranného a objektivního soudního řízení a ze zajištění práv a svobod jednotlivců soudcem odčleněným od politické moci.*“³⁴

Ústavní soud ČR roku 2006 vyhověl návrhu předsedkyně Nejvyššího soudu ČR JUDr. Ivy Brožové, který byl připojen k její ústavní stížnosti, proti jejímu odvolání z pozice předsedkyně prezidentem Václavem Klausem. Jedná se o rozhodnutí Pl. ÚS 18/06 a II. ÚS 55/06. Prezident republiky (dále jen „prezident“) se tehdy společně s někdejšími ministrem spravedlnosti Pavlem Němcem pokusil Brožovou odvolat z funkce. Ústavní soud zrušil jako protiústavní §106 odst.1 ZSS. Tento paragraf použil prezident právě k jejímu odvolání. Brožové se tedy Ústavní soud zastal a ve své funkci zůstala.

Podle §106 odst. 1 ZSS, který byl rozhodnutím zrušen, odvolával předsedu soudu ten, kdo ho jmenoval. Pro objektivní posouzení věci je vhodné zmínit, že když prezident Brožovou odvolal, nebyl pro odvolání žádný jiný právní nástroj. Jednal tedy, dle autora diplomové práce, na základě platného zákona s tím, že k odvolání ani neměl jinou možnost. Podle čl. 62 písm. f) Ústavy jmenuje prezident ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu. Podle rozhodnutí Ústavního soudu však již nesmí předsedu odvolat podle § 106 odst. 1 zákona č. 6/2002, který byl zrušen právě z důvodu, aby nebylo možné funkcionáře soudu odvolat svévůli.

Pro tuto práci je důležitý vztah obou nálezů k nezávislosti soudce a soudů. Je možno spatřovat protržení hráze nezávislosti soudní moci právě v odvolání představitele soudní moci prezidentem, tedy moci výkonné. Na druhou stranu je ale možno vidět jako fakt, že předsedkyně není možno brát jako zástupce moci soudní.

³⁴Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 34/04 ze dne 14. 7. 2005

Prezidentův postoji k věci byl takový, že koncentrace státní moci pouze v jednom orgánu by byla stejně nevhodná, jako vzájemná nezávislost orgánů jednotlivých mocí. Dále argumentoval tím, že dle výkladu § 119 odst. 2 ZSS lze hledět na předsedy soudů jako na zástupce orgánu státní správy. Pokud tedy rozlišujeme mezi soudcem, jako zástupce soudní moci a předsedou či místopředsedou jako zástupcem výkonné moci, dostaneme se k závěru, že odvolání předsedkyně, jakožto představitele výkonné moci, nemůže být zásahem do soudcovské nezávislosti. Logiku tedy v názoru prezidenta spatřovat lze. Dále argumentoval, že i kdyby předseda či místopředseda soudu byl zástupcem moci soudní, jeho odvolání mocí výkonnou, tedy i prezidentem, by nebylo možno spatřovat jako narušení, ale jako způsob uplatnění principu dělby moci.

Pro spor je velice významný již zmíněný nálezn Ústavního soudu Pl. ÚS 7/02, jímž zrušil i § 106 odst. 1 ZSS v tehdy platném znění. Prezident sice předsedkyni odvolal na základě účinného ustanovení zákona, nicméně zákon či spíše zákonodárce nerespektoval právě výše uvedený nálezn. Ústavní soud v nálezu došel k závěru, že na funkcionáře soudů, tedy také na předsedkyni Nejvyššího soudu by mělo být nahlíženo jako na kariérního soudce a z toho důvodu by neměli být odvolatelní jinak, než pro zákonem předvídaný důvod a na základě kárného řízení probíhajícího před soudem.

Brožová podala k Ústavnímu soudu ustavní stížnost proti tomuto rozhodnutí prezidenta spolu s návrhem na zrušení § 106 odst. 1 zákona č.6/2002 Sb. Ve své stížnosti se vyjádřila ve smyslu, že jejím odvoláním, jakožto odvoláním předsedkyně Nejvyššího soudu výkonnou mocí, je v rozporu s dělbou moci ve státě, a jejímu odvolání nepředcházelo kárné řízení. Dále se dovolávala nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 7/02, kterým bylo napadané ustanovení zákona zrušeno. Ústavní soud v něm poukázal na narušení principu kontinuálního výkonu soudcovské funkce a také riziko, které je spojené se vznikem střetu zájmů a ohrožení nezávislosti a nestrannosti soudce po návratu do své soudcovské funkce. Následně ovšem zákonodárná moc nerespektovala tento nálezn a prostřednictvím novely zrušené ustanovení opět vešlo v účinnost.

Dle Pl. ÚS 7/02: *„Již ze samotného výčtu jednotlivých oprávnění orgánů moci výkonné (které jsou samy ve vztazích nadřízenosti a podřízenosti) plyne*

podle názoru Ústavního soudu neúměrná možnost ingerence exekutivy do moci soudní. Takto široce a mnohostranně pojaté kompetence představitelů moci výkonné ve vztahu k posuzování odborné způsobilosti soudců již jmenovaných ve své kumulaci nerespektují princip dělby moci a nelze je ve světle shora uvedených ústavních hodnot akceptovat. Výkonná moc, která má v poměru k moci soudní pouze vytvářet předpoklady materiální a organizační pro její řádné fungování, jimi získává instrumenty, které jsou způsobilé, této byť i jen nepřímo, nezávislé rozhodování soudců ovlivňovat.“³⁵

V rozporu s ústavou bylo dle Brožové i nedostatečné odůvodnění, tedy prezident nedal najevo, jakým způsobem došlo k porušení § 106 odst. 1 zákona o soudech a soudcích, tedy k závažnému nebo opakovanému porušení zákonem stanovené povinnosti při výkonu stání správy soudu.

Co se týče ústavního nálezu z 11.7.2006, je zvláštní, že v okamžiku, kdy Brožová podala ústavní stížnost, nebylo o její správní žalobě ještě rozhodnuto. Právo na podání ústavní stížnosti totiž vzniká až vyčerpáním opravných prostředků.

Ústavní soud dospěl k závěru, že čl. 21 odst. 4 Listiny, který upravuje přístup k veřejné funkci, se vztahuje i na její nerušený výkon po celou dobu jejího trvání a nikoliv pouze na vznik funkce.

Co se týče Pl. ÚS 7/02: „Ústavní soud při posuzování ustanovení § 106 odst. 1 zákona o soudech a soudcích neshledal důvod odchýlit se od závěrů vyslovených v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 7/02 a konstatuje protiústavnost § 106 odst. 1 zákona o soudech a soudcích i v současném znění.“³⁶ Nakonec tedy z výše uvedených důvodů rozhodnutí prezidenta republiky zrušil. Ústavní soud rovněž konstatuje, že zákonodárce nerespektoval v legislativním procesu závěry vyjádřené v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 7/02, čímž porušil čl. 89 odst. 2 Ústavy. „Ústavní soud proto zrušil ustanovení § 106 odst. 1 zákona o soudech a soudcích ke dni vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů, aniž odložil jeho vykonatelnost, a bude nyní na zákonodárném sboru, aby již podruhé vyjádřený právní názor Ústavního soudu k této problematice plně respektoval v rámci své normotvorné činnosti“.³⁷ Zmíněné nerespektování rozhodnutí

³⁵Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/02 ze dne 18. 6. 2002

³⁶Tamtéž.

³⁷Tamtéž.

Ústavního soudu zákonodárnou mocí bylo častým tématem diskuzí. Ústavní soud totiž nejdříve rozhodl v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 7/02, načež zákonodárce jehož závěry nerespektoval.

Kolem zmíněných dvou rozhodnutí vyvstala intenzivní diskuze, je možno najít jak zastánce prezidentových argumentů a tvrdit, že předsedkyně soudu je úředník státní správy a při výkonu funkce jako vrcholový úředník by měl být posuzován stejně jako například manažer. Pak je pochopitelné, že taková osoba nemůže být nezávislá na zdroji své moci. Další názor v odvolání funkcionáře nejvyšším představitelem výkonné moci spatřuje porušení nezávislosti soudní moci. Dle tohoto názoru nelze respektovat odvolání soudního funkcionáře bez konkrétního odůvodnění porušení zákona, navíc bez kárného řízení. Nelze respektovat odvolání soudního funkcionáře bez konkrétního odůvodnění porušení zákona, navíc bez kárného řízení.

Řešením by mohlo být jmenování soudce nezávislou institucí na úrovni ministerstva, která by stála jen nad orgány soudní moci. Takové orgány má například Polsko či Slovensko, jak je uvedeno v kapitole o nezávislosti soudce v jiných zemích. Tak by byla nezávislost posílena. Na začátku této kapitoly je několikrát zmíněno, že nezávislost soudní moci na ostatních složkách státní moci není absolutní. Tento spor to také ukázal. Ustanovení o nezávislosti soudců a soudů je možno najít v mnoha právních předpisech, ale úplná nezávislost možná není a je k diskuzi, jaké výhody či nevýhody to s sebou nese.

3.6.4. Nezávislost soudů ve vztahu uvnitř soudní soustavy

Soudní systém je systémem nezávislých orgánů, zajišťující podmínky soudcům a jednotlivě jim poskytující autonomii.³⁸ Soudy jsou tedy nezávislé na ostatních soudech. To z toho důvodu, aby ostatní soudy nemohly zasahovat do rozhodování jiných soudů.

3.7. Nezávislost soudců

³⁸Viz. BÍLEK, P. Soudní moc a soudce v České republice: časopis Soudcovské unie CR. *Soudce*. 2005, roč. 2005, č. 7 ISSN 1211-5347.

Stěžejní kapitolou této práce je nezávislost soudců. Je zakotvena v Ústavě, a to v čl. 82 odst. 1, který zní: „*Soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí. Jejich nestrannost nesmí nikdo ohrožovat.*“³⁹ Nezávislost soudců je jejich právem a zároveň i povinností, takže ji není možno, jak už bylo zmíněno, chápat jen jako určité privilegium soudců.

Nezávislost je vnitřní systémová podmínka, jejímž důsledkem je vysoká míra autonomie, která umožňuje rozhodování bez nežádoucích vlivů.⁴⁰ „*Jediným smyslem je co největší míra hájení práva občana na spravedlivý a nestranný soud a to i v případě, kdy se občan například soudí se státem, orgánem výkonné moci nebo se jeho zájem kříží se zájmem třeba mocného politika nebo strany. Proto je soudce při výkonu svého rozhodování na výkonné moci nezávislý. Proto a jen proto. Nejde o osobní pohodu soudce, jde o zájem občana, účastníka řízení.*“⁴¹ Nejde samozřejmě jen o nezávislost na výkonné moci, ale i na zákonodárné. Nezávislost soudců tedy znamená, že nejsou závislí na ostatních složkách státní moci, politického systému ani v rámci vlastního soudu. Soudce se nesmí nechat ovlivňovat, má právo i povinnost ovlivňování odolat. Neměly by ho v rozhodování ovlivnit média, korupce, různé příkazy, přání známých, či příbuzných.

Pokud konkrétněji vymezíme hlavní znaky nezávislosti soudců, je vhodné uvést zejména dvě zásady:

- Zásada věcné nezávislosti

Ta stanoví, že soudce nemůže být při rozhodování v konkrétním případě vázán žádnými pokyny, doporučeními, radami, peticemi atd. Soudce je podřízen pouze zákonům a to včetně ústavy. Není podřízen aktům moci výkonné, tedy i podzákonným právním předpisům. Přičemž dodejme, že jeho rozhodnutí je možno přezkoumat, a sice jen dalším soudem.

- Zásada osobní nezávislosti

Tato druhá zásada je postavena na tom, že samotné ustavení soudců do funkce zajistí jejich nezávislost a přitom je legitimuje k rozhodování.

³⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰ Viz. KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 385 ISBN 80-868-9844-X.

⁴¹ Soudcokracie v ČR: fikce, nebo realita? : sborník textů. Vyd. 1. Editor Marek Loužek. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, 183 s. Ekonomika, právo, politika, č. 52/2006, s.44 ISBN 80-865-4759-0.

Takového soudce není možné odvolat.⁴² Soudce není možno ani přeložit k jinému soudu; výjimky vyplývající zejména z kárné odpovědnosti stanoví zákon.⁴³ Případy, kdy může dojít k zániku funkce jsou uvedeny v dalších podkapitolách.

3.8. Nezávislost přísedících

Přísedící je dle § 74 odst. 1 ZSS veřejnou a dále je také úřední osobou dle § 127 odst. 1 písm. c) Trestního zákona. „*Velmi důležitým demokratickým principem je rozhodně princip nezávislosti, který je jakožto podstatný atribut soudů zakotven v čl. 36 odst. 1 LPS. Z hlediska soudců (a analogicky i přísedících) se jedná především o to, že jej nelze proti jeho vůli bez zákonných důvodů odvolat, přeložit (přísedící je dokonce ze zákona vázán k obvodu, ve kterém trvale žije či pracuje) nebo jim třeba ukládat jakékoli závazné pokyny*“.⁴⁴

Jak bylo výše uvedeno, na přísedícího se analogicky vztahuje princip nezávislosti a nelze proti jeho vůli bez zákonných důvodů odvolat. Právě zde autor spatřuje problém. Problém v ohrožení jeho nezávislosti je možno spatřovat v ustanovení § 97 ZSS, které může podryvat nezávislost přísedícího. Ten stanoví, že na návrh příslušného předsedy soudu může být přísedící ze své funkce odvolán zastupitelstvem, které ho zvolilo. To za určitých, zákonem daných předpokladů.

Pokud tedy přísedící musí splňovat podmínky jako profesní soudce, samozřejmě kromě odbornosti a při rozhodování má jeho hlas váhu jako hlas soudce, dle některých by se na něj mělo vztahovat i ustanovení čl. 82 odst. 2 Ústavy: „*Soudce nelze proti jeho vůli odvolat nebo přeložit k jinému soudu; výjimky vyplývající zejména z kárné odpovědnosti stanoví zákon.*“⁴⁵ Autor shledává, že právě možnost přísedícího odvolat vede k narušení principu nezávislosti. Zastupitelstvo je orgán obce, který nemůže dát záruku, že

⁴²Viz.FILIP, Jan a Jan SVATOŇ. *Státověda*. 5. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2011, s. 273 ISBN 978-807-3576-851.

⁴³Viz. MADAR, Zdeněk. *Slovník českého práva*. 3. rozš. a podstatněpřepřac. vyd. Praha: Linde, 2002, s. 818 ISBN 80-720-1377-7.

⁴⁴PROUZA, Daniel. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přísedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2010, roč. 2010, č. 7., s.7 ISSN 1213-5313.

⁴⁵Tamtéž.

odvolá přisedícího jen v případě, kdy je to opravdu vhodné. Za jistých předpokladů se tedy může stát, že přisedící může být z funkce odvolán na základě politických názorů, antipatií či jiných právně nerelevantních nebo zvláštních důvodů.

3.9. Nestrannost soudce a přisedícího

Tento pojem je nutné odlišit od soudcovské nezávislosti. Nezávislost s nestranností souvisí, ale jsou rozdílné. Nestranností se rozumí, že soudce či přisedící nemá vztah k jedné ze stran řízení. Jedná se o vnitřní vztah soudce, který se týká účastníků řízení, jejich právní zástupce i vztah k předmětu řízení. Soud musí být tedy nezúčastněný, musí být „třetí“ stranou, která rozhodne objektivně spor. Soudce či přisedící se tedy nesmí přiklonit ani k jedné straně ani nějakou zvýhodnit. *„Aby soudce mohl být nestranný, musí být nezávislý, protože každá závislost vede k tomu, že se ztotožní se zájmem jedné ze stran anebo ji bude jiným způsobem favorizovat.“*⁴⁶ Přitom je nutno poznamenat, že i nezávislý soudce či přisedící může porušit nestrannost, například pro jeho chybný přístup ke konkrétnímu případu. ZSS stanoví v § 79, že soudci i přisedící jsou povinni rozhodovat nestranně a spravedlivě. Jejich nestrannost nesmí nikdo ohrozit.

3.10. Nepodjatost soudce a přisedícího

S pojmem soudcovské nezávislosti se pojí další instituty, které ho doplňují a někdy bývají označovány dokonce i jako dílčí pojmy. Jedná se o soudcovskou nepodjatost, samostatnost soudu, samostatnost soudce, sociální svobodu soudce a vnitřní svobodu soudce.⁴⁷ Stejně tak je možno uvažovat v rovině přisedícího.

Nepodjatost je vlastně nezávislostí na stranách sporu. Bez něj soudcovská nezávislost nemůže existovat. Zájem je na tom, aby o věci rozhodoval soudce či přisedící, jehož osobní zájem je shodným se zájmem jedné ze stran, nebo

⁴⁶ Viz. ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 83 ISBN 34-063-9312-8.

⁴⁷ Viz. ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 86 ISBN 34-063-9312-8.

protikladný zájmu určité strany. Zájem soudce či přisedícího nesmí být ani konkrétním zájmem jedné ze stran určen.⁴⁸ Podjatost soudce, potažmo přisedícího je opak nestrannosti. Je dána vztahem soudce k věci řízení, k účastníkům nebo jejich právním zástupcům. O námitce podjatosti rozhoduje vždy soud vyššího stupně, námitku je přitom oprávněn podat jakýkoliv účastník řízení. Každý soudce a přisedící má dle zákona povinnost případnou podjatost sám posoudit a následně podjatost oznámit předsedovi soudu. Zákon také stanoví, že soudce vyššího stupně se nemůže účastnit rozhodování u soudu nižšího stupně a naopak.

3.11. Samostatnost soudce, sociální a vnitřní svoboda soudce

Tato podkapitola se vztahuje samozřejmě i na přisedícího. Samostatností soudce rozumíme samostatnost jak v rámci soudní soustavy, tak i v rámci konkrétního soudu. Přitom nelze hovořit o samostatnosti absolutní. Vyšší soudy mohou udělovat nižším pokyny a činit i jiné procesní zásahy. Dochází i k ovlivňování soudce konkrétními rozhodnutími. Tato judikatura, která se sjednocuje, pak může ovlivnit konkrétní rozhodnutí soudce. Soudce by měl být, jak již bylo zmíněno, nezávislý v rámci soudní soustavy i soudu a jakékoliv působení v rámci této soustavy na jeho rozhodnutí má mít procesní opodstatnění.⁴⁹

Sociální svoboda je vlastně ochrana soudce proti ekonomickým tlakům veřejnému mínění, vlivům politických stran atd. Soudce má tedy mít takové postavení, aby necítil nutnost se zalíbit, nutnost kariérního růstu nebo využívání funkce ke svému prospěchu. Je důležité klást důraz na to, aby tyto faktory byly zákonem co nejvíc potlačeny. Například vhodným materiálním zajištěním soudce.⁵⁰

Co se týče vnitřní svobody soudce či přisedícího, je právně neupravitelná. Proto musí být kladen důraz na výběr z hlediska jeho osobnosti. Vedle jeho profesionální stránky tedy hraje výrazný vliv jeho lidská stránka. Toto téma

⁴⁸Viz. ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 86 ISBN 34-063-9312-8.

⁴⁹Viz. ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 87 ISBN 34-063-9312-8.

⁵⁰Viz. ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 87 -88 ISBN 34-063-9312-8.

je dále rozvedeno v kapitole Osobnostní a psychologické předpoklady soudce a přísedících. „*Vnitřní svobodou soudce rozumíme jeho nezávislost na motivacích, spočívající přímo v jeho psychice. Jde zejména o vliv předsudků, o vliv rad dalších osob (zejména profesionálních autorit), o schopnost vytvořit si vlastní názor, o schopnost nedělat úsudek předem atd.*“⁵¹

3.12. Záruky soudcovské nezávislosti

3.12.1 Pojem záruky soudcovské nezávislosti

„*Právní úprava soudcovské nezávislosti a jejich komponent – byť by byla sebevíce dokonalá, není dostačující k tomu, aby soudcovská nezávislost byla právně dostatečně zajištěna. Faktická působnost kterékoli právní normy má své přirozené hranice. To platí i o předpisech, upravujících soudcovskou nezávislost.*“⁵² Proto existují ještě instituty, jejichž jediným cílem je zaručit soudcovskou nezávislost. Tyto instituty netvoří ucelený systém, jsou rozsety v různých právních předpisech. Jejich výčet není taxativní, existují různé záruky soudcovské nezávislosti dle konkrétního státu a modernizací právních řádů se tyto záruky můžou měnit.

Proč je vlastně třeba následujících záruk, když soudce je přeci vzdělaný profesionál? Soudcovská nezávislost se lehce dostane do konfliktní situace. To tehdy, pokud je vyvinut určitý tlak k tomu, aby byl ovlivněn obsah soudního rozhodnutí. Přitom je velice těžké zachytit všechny způsoby možného tlaku. „*Soudní rozhodnutí je ovlivnitelné přes kterýkoliv faktor, jenž je pro jeho obsah relevantní, ať jde o zjišťování skutkového stavu, o pomocné úkony při procesu, o otázky právní anebo skutečnosti, které existují mimo rámec procesu buď prostorově, anebo i časově (existují před procesem či po něm).*“⁵³ Proto je nutné vytvořit takové záruky, které by možným působením zabránily. Za typy působení jsou podle Františka Zoulíka považovány zásahy, vlivy a omezení soudu.

⁵¹ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 97 ISBN 34-063-9312-8.

⁵²Tamtéž.

⁵³ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 88 ISBN 34-063-9312-8.

Jako zásahy vnímáme vědomé a cílené působení na soudce. Rozlišujeme pokyny, jak má soudce věc rozhodnout, dále o omezení možnosti vykonávat určité soudcovské úkony, jejichž vykonání je pro správné rozhodnutí nezbytné. Zásahy jsou vnímány jako nejsilnější forma působení proti soudcovské nezávislosti.⁵⁴

Dále rozlišujeme vlivy. Ty jsou také působeními na závěry soudce ohledně konkrétního rozhodnutí. Ale jsou nepřímé. Může jimi být například využívání objektivních závislostí, v nichž soudce žije. Následně můžou být využity tak, aby působily na soudce a pomohly změnit jeho rozhodnutí. Obecně je proti nim menší ochrana, než proti zásahům. To z důvodu jejich nepřímého účinku.⁵⁵

Poslední formou působení je omezení soudu. Tím se rozumí zejména následné poprocesní působení na soud. Tím může být například snaha zabránit realizaci určitého rozhodnutí, nebo jeho změnu či zrušení, pokud je provedeno jinou formou, než procesní.⁵⁶

⁵⁴Viz. ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 88 ISBN 34-063-9312-8.

⁵⁵Tamtéž.

⁵⁶Viz. ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 89 ISBN 34-063-9312-8.

Soudce má povinnost nepřipustit na své rozhodnutí a rozhodování žádné působení. Je to požadavek jak právní, tak také etické povahy. Garantovat by to měl ve velké míře jeho morální profil.⁵⁷ Ústavní soud vyjádřil v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 7/02, že nezávislost soudců je garantována zárukami zvláštního právního postavení. Těmi se rozumí nesaditelnost, neodvolatelnost, nedotknutelnost. Ty budou blíže popsány níže. Dále je také nezávislost vyjádřena zárukami organizační a funkční nezávislosti na orgánech zákonodárné, výkonné moci a také oddělením soudnictví od moci zákonodárné a výkonné (zejména uplatněním zásady inkompatibility).⁵⁸ Z hlediska obsahového je pak soudcovská nezávislost zajištěna vázaností soudců, toliko zákonem, tj. vyloučením jakýchkoli prvků subordinace v soudcovském rozhodování. Základními komponenty principu nezávislosti soudnictví se Ústavní soud komplexně zabýval v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 7/02.⁵⁹ V dalších podkapitolách jsou popsány jednotlivé záruky soudcovské nezávislosti. Ty mají za cíl ochranu před zmíněnými typy působení. Přičemž je vhodné uvést to, co zmiňuje Alena Winterová: „největším garantem soudcovské nezávislosti je soudce sám.“⁶⁰

3.12.2. Vázanost soudců a přísedících při rozhodování pouze zákonem

Soudce není při svém rozhodování, jak již bylo řečeno, absolutně nezávislý. Dle čl. 95 Ústavy je při rozhodování vázán zákonem (mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu). Tento článek je pro soudcovskou nezávislost důležitý. Stanoví pro ni jasný mantinel, ve kterém se pak soudce může pohybovat při své rozhodovací činnosti. Cílem je omezit vlivy na rozhodování soudce a jen zákon či mezinárodní smlouva může soudce vázat. Přitom je vhodné zmínit, že pokud soud sám dojde k názoru, že zákon, kterého má být při řešení užito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží

⁵⁷Viz. MADAR, Zdeněk. *Slovník českého práva*. 3. rozš. a podstatněpřepřac. vyd. Praha: Linde, 2002, s. 818 ISBN 80-720-1377-7.

⁵⁸Viz. MADAR, Zdeněk. *Slovník českého práva*. 3. rozš. a podstatněpřepřac. vyd. Praha: Linde, 2002, s. 818-819 ISBN 80-720-1377-7

⁵⁹Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/02 ze dne 18. 6. 2002

⁶⁰Viz. WINTEROVÁ, Alena, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 5. aktualiz. vyd. Editor Marek Loužek. Praha: Linde, 2008. Vysokoškolské právnické učebnice, č. 52/2006, s. 67 ISBN 978-807-2017-263.

věc k řešení k Ústavnímu soudu.⁶¹ Tedy, pokud se má soud za to, že zákon, kterým se má řídit je v rozporu s Ústavním pořádkem, může se zasadit o zrušení takového zákona. Dalším důležitým faktem je, že soudce je vázán samozřejmě i Ústavním pořádkem, nejen zákony. Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy je stanovena vázanost i vykonatelnými rozhodnutími Ústavního soudu. Vázanost soudce je tedy upravena více články Ústavy a k tomu existuje ještě závaznost rozhodnutí soudů vyššího stupně. Vázanost judikaturou má za úkol sjednocovat rozhodnutí v podobných případech. Z hlediska očekávání účastníků soudního řízení jde o jakousi záruku, že by podobný případ měl být rozhodnut podobně. Vytváří to tedy částečnou jistotu v soudním rozhodování bez ohledu na osoby, které konkrétní věc rozhodují. Co se týče zákonné úpravy vázanosti zákonem, ZSS v § 79 stanoví, že soudci i přísedící jsou při výkonu nezávislí a jsou vázáni pouze zákonem. Dále jsou jej povinni vykládat dle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Dle odst. 2 tohoto paragrafu nikdo nesmí narušit či ohrozit jejich nezávislost a nestrannost.

3.12.3. Doživotní jmenování soudce prezidentem

Předně je nutné zmínit ustavení do funkce, které má vždy dvě fáze. První je způsob výběru soudce. Součástí je i odborná příprava na výkon této funkce. Druhou fází je samotný akt ustavení. Druhou fází je v ČR jmenování prezidentem. Jde o určitou brzdu, kterou výkonná moc působí proti soudní moci. V případě, že by soudní moc, kromě justiční správy, mohla jmenovat i soudce, mohlo by dojít k porušení rovnovážného vztahu mezi státními mocemi. Proto soudce jmenuje prezident republiky, tedy představitel moci výkonné. Je to tedy jedna ze záruk soudcovské nezávislosti. „Soudci jsou jmenováni bez časového omezení, soudci Ústavního soudu na 10 let.“⁶² Dle Ústavy se soudce ujímá funkce složením slibu. ZSS upravuje jmenování a volbu soudců a přísedících v § 63 a násl. Soudce je jmenován do funkce prezidentem republiky a po složení slibu ho ministr spravedlnosti přidělí na základě jeho předchozího souhlasu k výkonu funkce k určitému okresnímu

⁶¹Viz. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁶²Viz. MADAR, Zdeněk. *Slovník českého práva*. 3. rozš. a podstatněpřepřac. vyd. Praha: Linde, 2002, s. 818 ISBN 80-720-1377-7.

soudu, není-li stanoveno zvláštním předpisem jinak. Ministr spravedlnosti ho může výjimečně přidělit ke krajskému, vrchnímu nebo Nejvyššímu soudu. To v případě, že již soudce vykonával právníčnou činnost u krajského, vrchního nebo Nejvyššího soudu po zákonem stanovenou dobu. Přitom musí odborné znalosti soudce dávat záruku na řádný výkon soudce u příslušného soudu. Zajímavé je ustanovení, pokud soudce odvolá dodatečně svůj již uskutečněný souhlas s přidělením k určitému soudu, je na něj hleděno, jako by nebyl jmenován. Datum nástupu do funkce musí být stanoven nejpozději do 3 měsíců od jmenování.⁶³

3.12.4. Volba a funkční období přísedícího

Přísedící jsou dle § 61 ZSS voleni na 4 roky. Přísedící okresních soudů volí zastupitelstvo obce a to v daném soudním obvodu. Přísedící krajských soudů volí zastupitelstvo kraje. V hlavním městě Praze volí přísedící dle zákona.č. 418/1990 Sb., o hlavním městě Praze, obvodní a místní zastupitelstva. Přičemž kandidáty na funkci přísedícího navrhuje samotní zastupitelé příslušného zastupitelstva. Výkon funkce přísedícího počíná následujícího dne po dni složení slibu. Tedy podobně jako soudce, i přísedící skládá slib. Dle § 62 odst. 3 ZSS ho skládá do rukou předsedy soudu, k němuž byl zvolen. Při opětovném zvolení přísedící již slib neskládá. Slib přísedícího je totožný se slibem soudce. I tento slib je možné považovat za záruku nezávislosti přísedícího i soudce.

*„Fakt, že případný kandidát musí získat prvotní podporu alespoň jednoho zastupitele, který jej k volbě navrhne, do jisté míry omezuje rovnost přístupu k veřejné funkci podle (již výše jmenovaného) čl. 21 odst. 4 LPS. Pokud je kandidatura takto vázána na nominaci zastupitelem, tento demokratický prvek poněkud vyprchává“.*⁶⁴ Takže i když by kandidát na přísedícího splňoval předpoklady, navíc by měl zájem na funkci a byl vysoce vzdělaný, pokud ho nenavrhne žádný zastupitel, nemůže se jinak do funkce dostat.

⁶³ Viz. § 67 a násl. Zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

⁶⁴ PROUZA, Daniel. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přísedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2010, roč. 2010, č. 7. ISSN 1213-5313.

Jestliže má přisedící zájem nadále vykonávat funkci přisedícího a soud je s jeho výkonem spokojen, může být přisedící zvolen opakovaně a to opět na dobu 4 let. Ze zásady bezprostřednosti vyplývá procesní pravidlo o nezměnitelnosti soudu (v trestních věcech), podle něhož může rozhodovat jen ten soudce, který se zúčastnil soudního jednání od jeho začátku do konce.⁶⁵ Pokud tedy běží řízení ve věci, mandát přisedícího uplynutím 4 let vyprší a o znovuzvolení nemá zájem nebo není znovu zvolen, může to mít negativní vliv na protahování soudních kauz.

„Podle § 219 odst. 3 trestního řádu, jestliže není třeba pro podstatnou vadu řízení nebo z jiného důležitého důvodu provést hlavní líčení znovu, sdělí předseda senátu při pokračování v odročeném hlavním líčení podstatný obsah dosavadního jednání. Změnilo-li se složení senátu nebo uplynula-li od odročení hlavního líčení delší doba, přečte se souhlasem státního zástupce a obviněného předseda senátu podstatný obsah protokolu o hlavním líčení, včetně v něm provedených důkazů; není-li souhlas dán, musí být hlavní líčení provedeno znovu.“⁶⁶

3.12.5. Osobní záruky soudcovské nezávislosti

3.12.5.1. Neodvolatelnost

Dle Karla Klímy je soudcovská nezávislost zajištěna především jeho neodvolatelností a nepřeložitelností. Soudcovská funkce je navíc oddělena od souběžného zastávání místa jiného ústavního činitele (prezidenta, člena Parlamentu, resp. jiné funkce ve veřejné správě).⁶⁷

Z hlediska nezávislosti soudce a přisedícího by nebylo vhodné, aby ho bylo možno odvolat z funkce například pro rozhodnutí, které by nebylo s názorem nebo se zájmy osoby, která by měla pravomoc soudce odvolat. Tato zásada tedy dává záruku, že soudce či přisedící nebude vystaven, nebo by spíš neměl být vystaven psychologickému tlaku, zalíbit se svému

⁶⁵ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 2. přeprac. Ostrava: KeyPublishing, 2009, Právo (KeyPublishing), s. 19 ISBN 978-807-4180-415.

⁶⁶ PROUZA, Daniel. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2010, roč. 2010, č. 7., s. 5. ISSN 1213-5313.

⁶⁷ Viz. KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk), s. 523 ISBN 80-738-0000-4.

„nadřícenému“. Není ovšem možné, aby soudce či přisedití unikl odpovédnosti za provinění. Za jistých okolností, může dojít k zániku jeho funkce. Odvolat soudce je ale možno pouze po provedeném řízení, při tom musí být zákonné důvody pro odvolání.

Zánik funkce soudce

Dle § 94 a násl. ZSS funkce soudce zaniká:

- uplynutím kalendářního roku, v němž soudce dosáhl věku 70 let
- odvoláním z funkce na základě kárného provinění
- rozhodnutím, že je nezpůsobilý vykonávat funkci soudce
- vzdáním se funkce
- právní mocí rozsudku, který soudce odsuzuje za úmyslný trestný čin, nebo za trestný čin spáchaný z nedbalosti, přičemž je soudce odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody
- ztrátou státního občanství ČR
- smrtí nebo dnem prohlášení za mrtvého
- zbavením způsobilosti k právním úkonům či omezením způsobilosti

Kromě zániku funkce může být soudce dočasně zproštěn výkonu funkce. To v případech, když byl jmenován soudcem Ústavního soudu nebo soudcem, asistentem či obdobou funkcí u mezinárodního soudu. Dále v případě, že byl dočasně přidělen k ministerstvu nebo Justiční akademii dle § 68 ZSS nebo byl-li přidělen orgánu nebo organizaci se sídlem mimo území České republiky, do mírové nebo záchranné operce nebo k humanitární pomoci mimo území České republiky. Ve všech případech se jedná o dočasné zproštění výkonu funkce soudce na výkon výše uvedených funkcí.

Dále může ministr spravedlnosti (dále ministr) dočasně zprostit výkonu funkce soudce, který je trestně stíhán. Zprostit ho může do pravomocného skončení trestního stíhání. Dále může zprostit soudce, který je stíhán pro kárné provinění, když je v kárné žalobě navrženo uložení kárného opatření odvolání z funkce. V tom případě ho ministr zprostit funkce na dobu do pravomocného skončení kárného řízení. Za třetí může ministr zprostit soudce

funkce, bylo-li z důvodu uvedeného v § 91 zahájeno řízení o jeho nezpůsobilosti vykonávat funkci a to na dobu do pravomocného skončení tohoto řízení.⁶⁸

Zánik funkce přisedícího

Dle § 96 ZSS zaniká funkce přisedícího:

- uplynutím funkčního období, na které byl do funkce zvolen
- dnem právní moci rozhodnutí, kterým byl odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně nebo odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro trestný čin spáchaný z nedbalosti,
- dnem právní moci rozhodnutí, kterým byl přisedící zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo kterým byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,
- dnem, kdy přisedící pozbyl státní občanství České republiky
- smrtí nebo dnem právní moci rozhodnutí, kterým byl přisedící prohlášen za mrtvého.

Dále v ustanovení § 97 ZSS platí, že přisedící může být na návrh příslušného předsedy soudu ze své funkce odvolán zastupitelstvem, které ho zvolilo, jestliže závažným způsobem porušil povinnosti přisedícího, přestal splňovat předpoklady pro výkon této funkce anebo jeho zdravotní stav mu nedovoluje řádně vykonávat povinnosti přisedícího.

Zárukou nezávislosti je tedy především nepodjatost a možnost vyloučení přisedících, u nichž je se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům důvod pochybovat o jejich nepodjatosti.

3.12.5.2. Nepřeložitelnost

Soudce není možno bez jeho souhlasu přeložit v rámci soudní soustavy. Toto neplatí, pokud jde o sankci za jeho rozhodování. Tu je možno uložit

⁶⁸Viz. § 99 a násl. zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

rozhodnutím v kárném řízení. Takové rozhodnutí je při tom mírnější sankce za soudcovo méně závažné provinění. Soudce je možné přeložit, pokud o to požádá. Podle § 72 odst. 1 ZSS lze soudce přeložit, dojde-li zákonem ke změně v organizaci soudů nebo ke změně obvodů soudů a nelze-li řádný výkon soudnictví zajistit jinak, lze soudce i bez jeho souhlasu nebo žádosti přeložit na jiný soud. ZSS upravuje pouze překládání soudců, tedy není možno takto postupovat v případě přisedícího.

3.12.5.3. Neslučitelnost

Právní úprava neslučitelnosti funkce soudce je obsažena v čl. 82 Ústavy. Ten stanoví neslučitelnost s funkcí prezidenta republiky, člena Parlamentu ani s jakoukoli funkcí ve veřejné správě. Následně odkazuje na zákon, který stanoví další činnosti, neslučitelné s funkcí soudce. Další inkompatibilní činnosti jsou tedy upraveny v § 74 odst. 2 a § 85 ZSS. Tyto ustanovení stanoví ještě neslučitelnost s jinou placenou funkcí a jinou výdělečnou činností s výjimkou správy vlastního majetku a činnosti vědecké, pedagogické, literární, publicistické a umělecké a činnosti v poradních orgánech ministerstva, vlády a v orgánech komor Parlamentu za jistých dalších předpokladů.

Účelem neslučitelnosti funkce soudce je ochrana jeho nezávislosti. Pokud by měl jinou funkci, mohlo by to vést ovlivnění jeho rozhodování. Ať už tím, že by mohl nějaký spor rozhodovat tak, aby z toho měl výhody ve své další funkci nebo se snažil zalíbit např. nadřízenému ve funkci odlišné od soudce. Je například nemyslitelné, aby někdo mohl být vedle soudce i poslancem. Taxativně vyjmenovat všechny možnosti možného ohrožení nezávislosti ovšem není možné.

František Zoulík dělí důvody inkompatibility na dva typy. Prvním je výkon soudcovské funkce, kterou je třeba považovat za funkci ústavní, neslučitelný s jakoukoli jinou ústavní funkcí, tzn. i funkcí ve veřejné správě.⁶⁹ „Tato zásada je důsledkem požadavků dělby moci ve státě a z hlediska soudcovské nezávislosti sleduje, aby rozhodování soudů nebylo

⁶⁹Viz. ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 104 ISBN 34-063-9312-8.

ovlivněno hledisky, zastávanými jinými státními orgány.⁷⁰ Druhým typem důvodů je inkompatibilita soudce s jinou výdělečnou činností. Výjimky stanoví zákon. Cílem je tedy, aby byl soudce oproštěn od zájmů, které by mohli ohrozit jeho nezávislost.⁷¹ Dle § 74 ZSS je funkce přisedícího neslučitelná s funkcí člena komory Parlamentu, jakož i s jinými činnostmi, o kterých to stanoví zákon.

3.12.5.4. Materiální zajištění

V souvislosti s nezávislostí soudců jsou důležité i hmotné zabezpečení soudců. Na první pohled se to možná jeví nepřesvědčivé. Nicméně ZSS v § 75 stanoví, že stát zabezpečuje nezávislost soudců také hmotným zabezpečením. Je zájem na tom, aby soudce měl takové platové podmínky, aby byl dostatečně finančně zajištěn. Následně nemá soudce motivaci pro to být v rozhodování závislý. To by byl ideální stav. *„Platové poměry soudců mají být stabilní nesnižovatelnou veličinou, nikoliv pohyblivým faktorem, s nímž kalkuluje to či ono vládní uskupení, např. proto, že se mu zdají platy soudců příliš vysoké ve srovnání s platy státních zaměstnanců nebo ve srovnání s jinou profesní skupinou“*⁷². Zatímco u soudce má velký význam při ochraně nezávislosti jeho plat, u přisedícího je to jinak. Náhrady přisedícímu jsou upraveny v § 93 ZSS, který odkazuje na vyhlášku ministerstva spravedlnosti č. 44/1992 Sb., o náhradách za vykonávání funkce přisedícího. Náhrady přisedícího jsou velmi nízké a není možno uvažovat tak, že by jimi byla mohla být zajištěna nezávislost přisedícího.

K úpravě materiálního ohodnocení soudců se vážou zajímavé nálezy Ústavního soudu. Autor by rád uvedl dva nálezy, které s sebou částečně souvisí. První významný nález, který se vztahuje k nezávislosti a nestrannosti soudnictví, je nález Ústavního soudu sp. Zn. Pl. ÚS 11/04. V němž byla řešena otázka odejmutí části platu soudců, na který byl před přijetím tohoto opatření dán zákonný nárok. Zákonodárce by neměl zasahovat do oblasti

⁷⁰Viz. ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 104 ISBN 34-063-9312-8.

⁷¹Tamtéž.

⁷²Viz. BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Soudcokracie v ČR: fikce, nebo realita? : sborník textů*. Vyd. 1. Editor Marek Loužek. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. Ekonomika, právo, politika, č. 52/2006. s. 183 ISBN 80-865-4759-0.

materiálního zajištění soudců, tedy platů ze dvou důvodů. Jednak je nezávislost spjata s přiměřeným materiálním zajištěním soudců a dále by mohl svévolný zásah do materiálního zajištění soudců znamenat nátlak moci zákonodárné, resp. výkonné na rozhodování soudců. Je tedy nutné vyloučit svévolné zásahy do platů soudců jako možnou formu penalizace ze strany legislativy a exekutivy, a tím tedy i nátlak na jejich rozhodování.⁷³

Druhým nálezem Ústavní soud řešil odměňování soudců ve vztahu k soudcovské nezávislosti sp. Zn. Pl. ÚS 9/05. Nálezem Ústavní soud stanovil, že *„Ize-li za zcela výjimečných okolností akcentovat princip rovnosti v oblasti restrikcí v odměňování státních zaměstnanců, ústavních činitelů a soudců před principem komplexně chápané nezávislosti soudců, neplatí tato relace obou principů obecně jako daná jednou pro vždy a za všech okolností.“*⁷⁴ Naopak je zájem na tom, jak ostatně Ústavní soud zmínil v tomto nálezu, aby platy soudců byly stabilní a nedocházelo k jejich skokovému snižování nebo zvyšování.

3.12.5.4.1. Shrnutí k materiálnímu zabezpečení

Autor shledává, že vysoké platy soudců jsou oprávněné. Je to účinná záruka jejich nezávislosti. Ideální stav by ovšem byl takový, kdyby soudci byli nezávislí bez ohledu na výši jejich platu. Z morálního hlediska by měla být nezávislost spojena s vlastnostmi osoby soudce a ne podmíněna penězi. Toliko k filosofické úvaze. Pokud ale zůstaneme v realitě, je možno diskutovat o samotné výši platu soudce. Měla by být vyvážená, tzn. ne příliš vysoká. Pak by hrozilo, že by se právníci chtěli stát soudcem jen kvůli finanční motivaci. To by s sebou mohlo nést negativa, například že by se do funkce soudce dostali lidé nízkých morálních hodnot. Nebylo by tomu tak samozřejmě vždy. Na druhou stranu by neměla být výše platu moc nízká. Soudci by následně pocítili motivaci k získání vyšších finančních prostředků a tím by došlo k podřívání nezávislosti soudce. Snáze by se totiž stali zkorumpovatelnými.

⁷³Viz. BAHÝŤOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Soudcokracie v ČR: fikce, nebo realita? : sborník textů*. Vyd. 1. Editor Marek Loužek. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. Ekonomika, právo, politika, č. 52/2006. s. 183 ISBN 80-865-4759-0.

⁷⁴Viz. KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 559 ISBN 80-738-0261-9.

Problematické je samotná zákonná úprava. Materiální zabezpečení soudců je častým zdrojem řízení u Ústavního soudu a mnohost odlišných postojů podryvá samotnou jistotu takového zabezpečení. Možná by bylo přínosné zákonem stanovit úpravu platů soudců. Například s vývojem, který by odrazil inflaci, růst ekonomiky atd. Předěšlo by se tím i sporům a zbytečným diskuzím o platech soudců.

Nutno ovšem dodat, že naše republika má přes 3 tisíce soudců a finanční prostředky na jejich platy nejsou zanedbatelné. Takový finanční obnos už rozpočet naší republiky jistě zatěžuje. Autor se domnívá, že správná cesta tkví v zvýšení efektivity rozhodování v řízení. Tomu přispívá elektronický platební rozkaz, který řízení zkracuje. Dále by se mohlo rozdělit více agendy mezi asistenty soudce. Také proces kolem protokolace s sebou nese časovou náročnost. Tyto oblasti by bylo vhodné zákonně upravit tak, aby se soudcům odlehčilo od administrativní činnosti. Následně by mělo dojít ke zkracování průměrné doby potřebné k rozhodnutí v řízení.

3.12.6. Kvalita soudce a přisedícího

Významnou zárukou je také kvalita osoby soudce. Jak ze stránky odborné, tak i z jeho lidské stránky.⁷⁵ Tyto aspekty jsou blíže rozepsány v kapitole Osobnostní a psychologické předpoklady soudce a přisedícího. Pokud má jít skutečně o záruky, musí být zakotveny v právních předpisech. Pokud jde o odborné požadavky, rozumíme jimi zpravidla dokončení vysokoškolského vzdělání a absolvování určité předběžné přípravy. Ta je zakončena odbornou justiční zkouškou. Náročnější je zaručit lidské kvality soudce či přisedícího. Těžko vyžadovat zákonem vhodné osobnostní rysy. Ústava v čl. 93 odst. 2 Ústavy stanoví základní předpoklady pro jmenování soudce. Tento článek ovšem odkazuje na konkrétnější výčet předpokladů stanovený v § 60 ZSS. Ten v odst. 1 stanoví věkovou hranici 30 let, jako nejnižší možnou pro ustavení do funkce soudce. Tato hranice s sebou nese jistou záruku, že soudce bude již vyzrálý a tedy vhodný. Dále je v ZSS stanoveno, že soudce musí být bezúhonný a právně způsobilý. V kapitole psychologické

⁷⁵Viz. ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 108 ISBN 34-063-9312-8.

předpoklady soudce a přisedícího jsou zmíněny také další žádané kvality soudce, které by měly zaručit větší míru soudcovské nezávislosti.

3.12.7. Procesní záruky soudcovské nezávislosti

Pro úplnost je nutné dodat také záruky, které se vztahují k vlastní činnosti soudce. Jedná se o záruky vyplývající z procesních předpisů. Rozumíme jimi samotné projednání sporu dle procesních předpisů. Mezi procesní záruky patří zásada veřejnosti řízení, zásada ústnosti, přímosti, volného hodnocení důkazů a zásada arbitrárního pořádku. Tyto všechny zásady také napomáhají soudci, aby vedl spor dle svého nejlepšího vědomí a svědomí.⁷⁶ Významné postavení mezi procesními zárukami má zásada veřejnosti řízení. Tuto zásadu by mohlo být přínosné blíže popsat.

3.12.7.1. Veřejnost soudního jednání

Veřejnost soudního jednání je institut zakotvený v čl. 96 Ústavy, který dále vedle ústnosti soudního jednání stanoví, že vyhlášení rozsudku probíhá vždy veřejně. Veřejnost soudního jednání je vnímána jako možnost veřejné kontroly jednání i justice. Cílem je tedy možnost veřejnosti kontrolovat činnost soudu prostřednictvím vlastní zkušenosti získané účastí při soudním jednání a následně možnost získání důvěry v nezávislost a odbornost soudní moci. Dalším pozitivním faktorem je možnost získání znalostí o fungování soudu, možnost pochopení přísné formalizace celého procesu a tím tedy důvěra v soudní rozhodování. Zároveň veřejnost získává respekt k soudu a díky tomu na sebe přenáší výchovnou funkci soudu.

3.12.8. Další záruky soudcovské nezávislosti

Mezi další záruky nezávislosti můžeme vedle ústavních záruk řadit ještě další instituty. Jejich prostřednictvím se dotváří rámec nezávislosti. Jde o instituty veřejnosti soudního jednání, omezení petičního práva, poskytování

⁷⁶Viz. ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995. Právo a hospodářství, s. 108 ISBN 34-063-9312-8.

informací z oblasti výkonu soudní moci, ochrana nezávislosti soudní moci normami trestního práva a právo na zákonného soudce.

3.12.8.1 Omezení petičního práva

Listina zaručuje petiční právo, ale může dojít i k jistým omezením. V čl. 18 odst. 2 Listina stanoví, že se peticí nesmí zasahovat do nezávislosti soudu. Sleduje se tak ochrana před možným zásahem petice do nezávislosti soudu. Dále v čl. 18 odst. 3 Listina stanoví, že se peticemi nesmí vyzývat k porušování základních práv a svobod zaručených v Listině. To tedy znamená další ochranu i nezávislosti soudu. Přičemž nutno podotknout, že se omezení dle odst. 2 vztahuje na možný zásah do soudního rozhodování. Není omezeno v případech, kde se jedná o činnost soudu nesouvisející s rozhodováním.

3.12.8.2 Poskytování informací z oblasti výkonu soudní moci

Na neposkytování jistých informací z oblasti výkonu soudní moci může být nahlíženo jako na další záruku nezávislosti soudu a soudců. Dle § 11 odst. 4 písm. b) zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, je stanoveno, že povinné subjekty dále neposkytnou informace o probíhajícím trestním řízení a také o rozhodovací činnosti soudů, s výjimkou rozsudků. Jedná se o jednu ze záruk nezávislosti, kdy soudy neposkytují informace o běžícím řízení, a tedy snižují šanci na zásah do nezávislosti.

3.12.8.3 Ochrana nezávislosti soudní moci normami trestního práva

Trestní zákoník poskytuje ochranu nezávislosti soudu. Tyto skutkové podstaty se nachází v hlavě X. zvláštní části trestního zákoníku podnázvem trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. Soudce je dle § 127 TZ úřední osobou. Jako takový je chráněn ve smyslu § 325. Ten stanoví trestní sankce pro násilí na úřední osobě. Soudce má tedy speciální ochranu. Pokud by tedy měl někdo zájem ovlivnit nezávislost soudce prostřednictvím násilí, zákon pro takové jednání stanoví vyšší horní hranici trestu odnětí svobody,

než proti násilí spáchaném na občanech, mimo výkonu pravomoci úřední osoby. Dále nezávislost soudce chrání i § 326 TZ, Vyhrůžování s cílem působit na úřední osobu. Toto ustanovení stanoví trestní sankce, pro případ, že někdo vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením značné škody, pro výkon pravomoci úřední osoby, nebo v úmyslu působit na výkon pravomoci úřední osoby.

Významný pro nezávislost soudů je § 335 TZ, Zasahování do nezávislosti soudu. Ten stanoví, že není možno působit na soudce, aby porušil své povinnosti v řízení před soudem. Dále zpřísňuje sankce, pokud pachatel spáchá tento čin s úmyslem opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, způsobit značnou škodu, nebo jiného vážně poškodit v zaměstnání, rodinných vztazích, nebo mu způsobit jinou újmu. Tento paragraf chrání nezávislost soudců i soudů před zásahy do jejich činnosti s důrazem na ochranu nezávislosti a nestrannosti. Dalším ustanovením TZ, které chrání vedle jiného i nezávislost soudce i soudů je § 337, Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Ten stanoví trestní sankce, pro případ, že by někdo mařil nebo ztěžoval výkon rozhodnutí soudu i jiných orgánů a další činnosti s tím spojených. Těmi by mohlo docházet k podryvání soudcovské autority i nezávislosti.

3.12.8.4 Právo na zákonného soudce

Každý občan má právo na zákonného soudce. Je zárukou nezávislosti rozhodování. Zákon stanoví, kdy je daný soudce oprávněn projednávat a rozhodovat konkrétní řízení. Prvně je vůbec vybrán soud dle příslušnosti. Rozlišujeme věcnou, místní a funkční příslušnost. Zákon tedy určí který soud je příslušný. Pokud je příslušnost zjištěna, určí se dle rozvrhu práce konkrétní soudce toho soudu. Rozvrh práce sestavuje každoročně u každého soudu. Dle ZSS se v rozvrhu práce určují soudci tvořící senát, samosoudci, přisedící atd. Dále rozvrh určí rozdělení věcí mezi jednotlivá soudní oddělení, určí soudce, kteří budou zastupovat nepřítomné či vyloučené soudce.

Čl. 36 Listiny upravuje obecný princip zajišťující ochranu práv a oprávněných zájmů člověka i právnických osob. *„Tento článek respektive jeho první odstavec je označován jako právo na spravedlivý proces, tedy*

*jedno z nejdůležitějších lidských práv.*⁷⁷ Tento článek stanoví, že každý se může domáhat práva u nezávislého a nestranného soudce a kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen, může se obrátit na soud, aby zákonnost přezkoumal.

Právo na zákonného soudce je zakotveno v Listině základních práv a svobod. Dle Čl. 38 odst. 1 Listiny: „*Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.*“⁷⁸ To je důležité pro občana, kterému toto ustanovení dává jistotu, že v řízení o jeho věci rozhodne soudce přidělený dle určitých pravidel. Není tedy pro prostor k manipulaci s věcí a přidělení věci soudci dle svévolí.

3.12.9 Shrnutí k nezávislosti soudce

Autor věří, že drtivé procento soudců a přisedících má v tomto ohledu svědomí čisté. Nelze samozřejmě tvrdit, že situace je v pořádku. V médiích se objevují názorné ukázky, jak lze nezávislost ovlivnit. Nejvíce diskutované jsou samozřejmě případy zkorumpovaných soudců. Pro veřejnost jsou takové příklady velmi zajímavé a emotivní. Stačí jeden takový případ a rázem se v očích veřejnosti mění celá justice v nefunkční a nedůvěryhodný systém. Na druhou stranu je zřejmé, že většina zásahů do nezávislosti není odhalena.

Co se týče zákonné úpravy záruk soudcovské nezávislosti, ustanovení nalezneme jak na ústavněprávní úrovni, tak i zákonné. Mezi zákonnou úpravou je zásadní ZSS. Ten primárně upravuje organizaci soudnictví, dále se však zabývá postavením soudců i zárukami soudcovské nezávislosti a nestrannosti. V porovnání s historií je aktuální zákonná úprava záruk soudcovské nezávislosti na vysoké úrovni. Reflektuje demokratické uspořádání státu a podchycuje většinu typů působení na soudcovskou nezávislost.

Pokud se zaměříme na nedostatky zákonné úpravy, v první řadě je možno uvést nezakotvení pojmu nezávislosti soudců a soudce. Ani pojem nestrannosti není v právních předpisech osvětlen. Dle názoru autora by vylo vhodné oba pojmy zanést do zákonné úpravy. Zajisté měli zákonodárci důvod

⁷⁷Viz. KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 899 ISBN 80-868-9844-X.

⁷⁸Čl. 38 odst. 1 Ústavního zákona č. 2/1993 sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

k nevysvětlení pojmu. Současná chybějící zákonná úprava by však mohla být zneužita v neprospěch soudcovské nezávislosti i konkrétního účastníka sporu. Soudcovská nezávislost je jednou ze stěžejních zásad soudnictví a proto je třeba dlouhodobě a neustále omezovat možné negativní působení, jak prostřednictvím vhodné zákonné úpravy, tak i stále efektivnější výchovou justičních čekatelů.

3.12.10. Vlivy působící na nezávislost soudců a přísedících

V práci již byly popsány typy působení na soudce, potažmo přísedícího, které se dělí do tří oblastí, tedy na zásahy, vlivy a omezení soudu. Některé typy působení jsou natolik intenzivní či diskutované, že by bylo vhodné věnovat jim pozornost. Autor má na mysli působení na soudce či přísedícího prostřednictvím korupce, vlivu médií a blízkým okolí.

3.12.10.1. Korupce

Není cílem této práce rozebírat pojem korupce. Autor by rád vysvětlil pojem index vnímání korupce CPI. Tento index je každoročně vytvářen mezinárodní nevládní organizací Transparency International a Göttingenskou univerzitou v Německu. Index hodnotí 176 zemí dle míry vnímání korupce. Pro to stanoví stupnici 0 –100, kdy 100 označuje zemi bez korupce a 0 znamená vysokou míru korupce. „*Česká republika získala v roce 2012 49 bodů a umístila se na 54. místě, což je stejný výsledek, jakého dosáhly Lotyšsko, Malajsie a Turecko*“.⁷⁹ Řešení je samozřejmě v přijetí vhodných zákonů. Jak například uvádí ředitel Transparency International pro ČR David Ondráčka: „*chce-li vláda, aby Česká republika dosáhla v indexu CPI lepších výsledků, musí být její protikorupční politika hodnověrnější, ale musí ji také podpořit dostatečnými finančními a lidskými zdroji*“.⁸⁰ Z indexu vnímání korupce CPI je zřejmé, že náš stát má co zlepšovat a potýká se s velkým problémem. Výše uvedené je samozřejmě v jisté míře možné vztáhnout i na

⁷⁹Hodnocení České republiky v Indexu vnímání korupce (CPI) 2012. Transparency International - Česká republika [online]. 2012/2013 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/hodnoceni-ceske-republiky-indexu-vnimani-korupce-cpi-2012-od/>

⁸⁰Tamtéž.

soudcovskou nezávislost. Důkazy pro konkrétní případy korupce je často obtížné obstarat, takže mohla být vykonána mnohá rozhodnutí, která nemusela být po právu.

3.12.10.2. Vliv masmédií

Bylo by nevhodné a prvoplánové uvažovat tak, že k přesvědčení soudce stačí dostatečný počet článků, sdělení v rádiu či televizi, které obsahují nějaké vyznění. Názory jsou takové, že efekt masmédií není tak přímý, ale jde o složitější proces. Nicméně efekt, který masová média dokážou vyvolat, je daleko méně přímočarý a jedná se o mnohem komplikovanější proces. Masmédia primárně neurčují, co si mají soudci či obecně lidé myslet, ale prostřednictvím jejich působení soudci sdělují, o čem má přemýšlet. „*V každém případě může mít silný vliv na veřejné mínění a tím zprostředkovaně i na výkon rozhodovací pravomoci v justici. Samozřejmě nelze vyloučit ani záměrnou medializaci, zveřejnění informací na objednávku, načasování kampaní a vyvolání předpokládané atmosféry až hysterie.*“⁸¹ V souvislosti s médii je nutno zmínit, že soudce se nesmí nechat ovlivnit dle ZSS sdělovacími prostředky. V případě, že by byl soudce skutečně ovlivněný médii, jednalo by se o porušení výše § 80 odst. 2 písm. d) ZSS.

Zajímavá je také možnost ovlivnění odbornými články. Soudce si stále utváří názory. K tomu mu slouží odborná literatura nebo různé webové stránky, kde odborníci uveřejňují své názory. Takové názory pak soudce ovlivňují, přičemž samozřejmě není nikdy zaručeno, že jsou správné.

3.12.10.3. Vliv blízkého okolí

Na soudce působí samozřejmě i jeho spoluobčané, jeho výchova, sociální poměry, jeho rodina a příbuzní atd. Na osobu soudce takové vlivy působí jak v souvislosti s jeho vědomím, tak i podvědomě. Čím méně obyvatel bude mít bydliště soudce nebo město, ve kterém se nachází sídlo soudu, tím budou pravděpodobně důvěrnější vztahy mezi advokáty a soudci. Dle výroční

⁸¹ Viz. VIDRNA, Jan a Zdeněk NÁCHODSKÝ. *Pracovník justice v ohrožení*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, Příručky ministerstva spravedlnosti ČR, Svazek 61., s. 35-36

zprávy BIS z roku 2011 existují nadstandardní vazby mezi některými soudci a advokáty, popř. dalšími představiteli justice, které mohly být příčinou možné manipulace soudními řízeními. Pro názornou představu je možné uvést jeden příklad takového vztahu. *„Zaznamenané rodinné a přátelské vazby soudců z Krajského soudu v Brně hrály významnou roli při upřednostňování některých vybraných věřitelů, popř. při dalších projevech manipulace insolvenčním řízením, které se v rámci KS Brno vyskytly. Nejvýrazněji se negativní vlivy těchto vazeb projevíly v případech patřících do působnosti KS v Ústí nad Labem.*⁸² Takové vztahy pak samozřejmě soudcovské nezávislosti neprospívají a jsou nežádoucí.

4. Osobnostní a psychologické předpoklady soudce a přisedícího

4.1. Osobnostní a psychologické předpoklady soudce

Ministerstvo spravedlnosti ČR v roce 2000 hledalo způsob, jak vybírat kvalitní soudní a právní čekatelé. To splnil Profesiogram soudce a státního zástupce vytvořený Institutem pro kriminologii a sociální prevenci. Struktura profesiogramu by měla obsahovat popis profese, vymezení kritérií úspěchu, formulování nároků úspěch při výkonu profese.⁸³ Dle profesiogramu je podstatou profese soudce nezávislé a spravedlivé rozhodování soudních případů a jeho řádné zdůvodňování.⁸⁴ V souvislosti s tím práce uvádí konkrétní pracovní činnosti podle toho, kolik času soudcům zabírají. Na základě těchto údajů by pak bylo možné vhodně rozvrhovat práci například mezi soudce a asistenta. Na základě záznamů soudců se jejich pracovní náplň dělí takto:

- *studium odborných pramenů 4 %*

⁸²Výroční zpráva 2011. BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu [online]. 22. 8. 2012 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.bis.cz/n/2012-08-22-vyrocní-zprava-2011.html>

⁸³Viz. VÚJTĚCH, Jan, Jakub HOLAS a Petr ZEMAN. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 211 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 111 ISBN 80-733-8000-5.

⁸⁴Tamtéž.

- *studium a zvýšení vlastní úrovně a rozhledu 3 %*
- *studium spisů a vyhodnocení informací 15%*
- *rozhodování 8 %*
- *jednání u soudu 21 %*
- *konzultace a jednání 3 %*
- *administrativa a organizace 4 %*
- *ztrátový čas 7 %*
- *potřebný nepracovní čas 3 %.*⁸⁵

Co se týče základních osobnostních faktorů, jako kardinální faktory profesiogram spatřuje charakter, inteligenci, sebekontrolu, soběstačnost, stabilitu osobnosti, zralost, stálost a pohodovost. Jako další významné faktory profesiogram řadí sebejistotu, sebedůvěru, nikoliv sklon k napjaté dráždivosti, k podezíravosti, nikoliv bohémsví a plachost. Jako podružné uvádí spíše dominance, asertivita, přímost, tvrdost, houževnatost, realističnost, lehký konzervatismus, rezervovanost, uzavřenost, kritičnost. Další jsou neutrální nadšenství, bezstarostnost, veselost, sofistikovanost, uhlazenost, protřelost.⁸⁶ To jsou tedy hlavní faktory, které by měl soudce mít. Jedna vlastnost souvisí úzce z druhou, takže nelze říci, že pokud je soudce nadprůměrně inteligentní, je schopen například více hlídat svou sebekontrolu a například nebýt plachý. Tato skupina faktorů by mohla být minimem, které je potřeba nejen k záruce nezávislosti soudce.

Druhou skupinou jsou podpůrné faktory. Mezi pozitivní patří duchovní nezávislost, mezi irelevantní patří extroverze a introverze a mezi limitující až diskvalifikující patří úzkostnost.⁸⁷

Dále je nutné brát zřetel na úroveň společenského vystupování, dispozice soudce pro řízení a organizaci práce a negativní působení osobních problémů.⁸⁸

⁸⁵VÚJTĚCH, Jan, Jakub HOLAS a Petr ZEMAN. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 211 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 79 ISBN 80-733-8000-5.

⁸⁶Viz. VÚJTĚCH, Jan, Jakub HOLAS a Petr ZEMAN. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 211 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 111 ISBN 80-733-8000-5.

⁸⁷Tamtéž.

4.1.1. Dovednosti

Dalším předpokladem, který hraje významnou roli, jsou dovednosti soudce.

Mezi ně by měly patřit dovednosti jako:

- *rétorika*
- *technika komunikace*
- *technika výslechu*
- *další sociální dovednosti založené na asertivním stylu chování*
- *prezentace a reprezentace osobnosti soudce a soudcovského stavu při společenském styku, vč. styku s hromadnými sdělovacími prostředky*
- *dovednosti při využívání výpočetní a další kancelářské techniky*⁸⁹

4.1.2. Pracovní motivace

Zajímavá je analýza pracovní motivace, která byla u soudců dotazována. Soudci jsou dobře materiálně zabezpečeni. Ze zběžné analýzy vyplynulo, že pro:

- 87 % vyjádření je důležitá samostatnost práce
- 69 % vyjádření je důležitý obsah práce
- 75 % vyjádření je důležité uspokojení z vykonané práce

Dále má význam přínosnost práce pro společnost. Jako méně důležité pro soudce byli faktory jako jistota či hmotné zabezpečení. Negativně naopak působí:

- pro 81% vyjádření přetíženost prací
- pro 75% vyjádření neobjektivita médií
- pro 56 % vyjádření pracovní prostředí⁹⁰

⁸⁸Viz. VŮJTĚCH, Jan, Jakub HOLAS a Petr ZEMAN. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 211 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 111 ISBN 80-733-8000-5.

⁸⁹Tamtéž.

V celku je ale možné shrnout, že soudci jsou povětšinou se svým povoláním spokojeni, dvě třetiny z nich vůbec nikdy neuvažovali o možnosti změny povolání, což je oproti jiným povoláním velmi výrazný podíl.⁹¹

4.1.3. Vzdělávání

Profesiogram zmiňuje jako důležitý aspekt vzdělávání soudců. Důležité je vyvolat v soudcích dostatečnou motivaci se dále vzdělávat a to i mimo obor své profese. Soudci samotní zdůrazňují zaměření spíše konkrétní a praktické, například na judikaturu, cizí jazyky, komunitární a mezinárodní právo.

Velmi přínosné by pro rozhodování soudce bylo také získání hlubších znalostí v oborech související s profesí, jako je kriminologie, kriminalistika, ekonomika a finanční věda, dále psychologie a sociologie, sexuologie, psychiatrie. Jak zmiňuje JUDr. Jan Vyklický: „*Nevalnou úroveň má také výběr a výchova soudců či státních zástupců. Psychologicky i fakticky záporný dopad na funkčnost a důvěryhodnost soudnictví má oddělení moci a odpovědnosti (moc má exekutiva, odpovědnost justice), kariérismus soudcovského stavu, byrokratická podlézavost a bezohlednost zároveň.*“⁹²

Mezi další vhodné obory je možno zařadit vybraná témata abstraktnější z logiky, systematiky, především však etiky a filosofie, zejména práva a historie.⁹³ Přičemž je nutno zmínit, že vzdělávání soudců je vzděláváním permanentním, tedy je vhodné soudce vzdělávat po celý průběh jeho profese.

Vzdělání soudců je téma často diskutované. Bylo by samozřejmě ku prospěchu věci mít vysoce vzdělané soudce, a to nejen v oboru právo. Autor shledává, že by měli být vyslyšeny požadavky na vzdělání vyřčené samotnými soudci. Tzn. vytvořit systém vzdělávání na základě potřeby

⁹⁰Viz. VŮJTĚCH, Jan, Jakub HOLAS a Petr ZEMAN. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 211 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 82 ISBN 80-733-8000-5.

⁹⁰Tamtéž.

⁹¹Tamtéž.

⁹²Transparentnost a důvěryhodnost výkonu spravedlnosti - Sborník z konference konané 4. 12. 2008. *Transparency International - Česká republika* [online]. 2008 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: http://www.transparency.cz/doc/justice_sbornik.pdf

⁹³VŮJTĚCH, Jan, Jakub HOLAS a Petr ZEMAN. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 211 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s. 82 ISBN 80-733-8000-5.

soudců. To by s sebou mohlo přinést pozitivní přístup ke vzdělávání vyššího procenta soudců.

Zajímavý je pohled na výběr soudců v Spolkové republice Německo. Do pozice soudce se totiž dostanou jen ti právníci, kteří měli na právnické fakultě nejlepší průměr. Tím se zaručí přísun mimořádně vzdělaných a motivovaných osob do justice. V naší republice se právník často rozhoduje o svém zaměření až podle situace na „trhu“. Tím se ale zákonitě zmenšují předpoklady uchazeče pro výkon funkce soudce. Mimo to dlužno připomenout, že aktuálně je potřebný stav soudců téměř naplněn. V této souvislosti by bylo na zvážení zákonodárců snížit věkovou hranici pro zánik funkce soudce.

4.1.4. Předpoklady pro jmenování soudcem

Zákon o soudech a soudcích v § 60 stanoví, že soudcem či přisedícím může být pouze státní občan České republiky. Ten musí být způsobilý k právním úkonům a také bezúhonný. Dále zákon stanovil podmínku, že takový občan v den ustanovení do funkce dosáhne nejméně 30 let a souhlasí se svým ustanovením za soudce nebo přisedícího a s přidělením k určitému soudu. Mimo to jsou požadavkem i zkušenosti a morální vlastnosti a to z důvodu záruky, že soudce bude svou funkci zastávat řádně. Ten, kdo byl již pravomocně odsouzen za trestný čin, již nesplňuje podmínku bezúhonnosti. Výjimkou je, jestliže se na něj hledí jako by nebyl odsouzen.⁹⁴

Dalším předpokladem je řádně ukončené vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice a složení justiční zkoušky. Za tuto zkoušku se považuje také advokátní zkouška, závěrečná zkouška právního čekatele, notářská zkouška a odborná exekutorská zkouška tak i výkon funkce Ústavního soudu po dobu nejméně dvou let. Zákon ještě odkazuje na zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích ČR a dalších.⁹⁵

⁹⁴Viz. § 60 a násl. zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

⁹⁵Viz. § 60 a násl. zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

4.1.5. Funkcionáři soudu

Pokud se jedná o nezávislost soudce, je nutné si uvědomit, že kromě soudců samotných jsou na soudech předsedové a místopředsedové soudu. Předseda soudu je orgánem státní správy soudů. Tedy je nutno rozlišit samotný výkon soudnictví a jeho správu. Výkon soudnictví vykonávají nezávislí soudci. Správu soudnictví mají na starosti funkcionáři soudů. To v praxi znamená, že jim je svěřeno zajištění hospodaření soudů, z hlediska personálního obsazení, dále zajišťování ekonomického a organizačního chodu soudu. Přitom je pro nezávislost soudce důležité, aby funkcionář soudu nezasahoval do soudních řízení.

ZSS upravuje funkční období předsedy i místopředsedy u jednotlivých typů soudu. Kromě předsedy okresního soudu, který je jmenován ministrem spravedlnosti, jmenuje vždy prezident republiky. Funkce předsedy, místopředsedy, předsedy kolegia Nejvyššího soudu nebo kolegia Nejvyššího správního soudu je možno odvolat pouze rozhodnutím kárného soudu v kárném řízení. Další možnost zániku funkce je vzdáním se funkce nebo uplynutím funkčního období.⁹⁶

4.1.6. Specifika soudce Ústavního soudu

Právní postavení Ústavního soudce s sebou nese několik odlišností od funkce soudce obecných soudů. Jelikož se počet soudců pohybuje nad hranicí 3000 tisíc a soudců Ústavního soudu má být dle ústavy 15, věnuje se práce tomuto tématu jen okrajově. Zatímco soudce obecného soudu je vázán ústavním pořádkem a ZSS, soudce Ústavního soudu je vázán ústavním pořádkem a zákonem o Ústavním soudu 182/1993 Sb. Ústava stanoví v čl. 84, že soudce Ústavního soudu je jmenován na dobu deseti let. Počet soudců je dle ústavy 15. Soudcem se může stát bezúhonný občan, který je volitelný do Senátu, má vysokoškolské právnické vzdělání a byl neméně 10 let činný v právnickém povolání. Další článek Ústavy pojednává o složení slibu. Soudce ho skládá do rukou prezidenta republiky a složením se ujímá své funkce.

⁹⁶Viz. § 106 a násl. zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

Soudce Ústavního soudu chrání imunita. Nelze ho trestně stíhat bez toho, aby k tomu dal Senát souhlas. Pokud takový souhlas nedá, je stíhání soudce navždy vyloučeno. Soudce lze za jistých předpokladů zadržet. Musí být dopaden buď při spáchání trestného činu, nebo bezprostředně poté. Příslušný orgán je následně povinný zadržení ihned oznámit předsedovi Senátu. Pokud ten nedá do 24 hodin od zadržení souhlas k odevzdání zadrženého soudu, je příslušný orgán povinen ho propustit. Senát rozhodne na své první následující schůzi, zdali je přípustné stíhání. Rozhodnutí má konečnou platnost. Soudce Ústavního soudu má právo odepřít svědectví o takových skutečnostech, které se doví v souvislosti s výkonem své funkce. Toto právo mu přísluší i po skončení funkce Ústavního soudce.⁹⁷

Dle § 4 odst. 3 zákona o Ústavním soudu 182/1993 Sb., je výkon funkce soudce ÚS neslučitelný s jinou placenou funkcí nebo jinou výdělečnou činností, s výjimkou správy vlastního majetku, činnosti vědecké, pedagogické, literární a umělecké, pokud taková činnost není na újmu funkce soudce, jejího významu a důstojnosti a neohrožuje důvěru v nezávislost a nestrannost rozhodování Ústavního soudu.⁹⁸ Dále je v odstavci 4 tohoto paragrafu stanovena neslučitelnost s členstvím v politické straně nebo v politickém hnutí.

4.1.7. Imunita soudců

Soudci působící u obecných soudů mají omezenou imunitu, pokud jde o trestní řízení. ZSS v svém § 76 stanoví, že soudce lze pro činy spáchané při výkonu nebo v souvislosti s výkonem funkce trestně stíhat nebo vzít do vazby jen a pouze se souhlasem prezidenta republiky. Přičemž orgán, který zahájil trestní stíhání má povinnost o tom vyrozumět ministerstvo a předsedu toho příslušného soudu.⁹⁹ Jak jsme se dozvěděli z předchozí podkapitoly, soudci ÚS mají silnější postavení a ochranu.

4.1.8. Odpovědnost soudce

⁹⁷ Viz. čl. 86 Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸ Viz. §4 odst. 3 zákona o Ústavním soudu 182/1993 Sb., v platném znění

⁹⁹ Viz. §76. zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

Právní odpovědnost soudců sestává z trestní odpovědnosti, civilní odpovědnosti a kárné odpovědnosti.¹⁰⁰ Co se týče trestní odpovědnosti, pro zahájení trestního stíhání soudce je nutný souhlas prezidenta republiky. Jako další druh odpovědnosti soudce mluvíme o civilní odpovědnosti. Taková odpovědnost vzniká spolu s nezákonným rozhodnutím či postupem soudu. Za nezákonné rozhodnutí i postup soudu na sebe bere odpovědnost stát. Stát takovou škodu poškozenému sám nahradí. Následující druhem odpovědnosti je kárná odpovědnost. Kárným proviněním soudce je zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost své funkce nebo ohrožuje či narušuje důvěru v nestrannost a nezávislost soudů.¹⁰¹

*„Stejně jako nezávislost je institucionální kategorií, a nikoliv smyslem sama o sobě, tak i odpovědnost by měla vést k explicitně stanoveným konečným cílům – zajištění právního státu, k posílení veřejné důvěry v soudy a k institucionální zodpovědnosti, spolehlivosti.“*¹⁰² České soudnictví je kariérní soudnictví a i proto veřejnost vidí soudnictví jako celek a ne jednotlivé soudce, kteří by byli veřejně známý. To s sebou nese důsledek, že pokud se do médií dostane prohrěšek konkrétního soudce, je přičítán celému soudnictví a všem soudcům. Tento pohled veřejnosti si soudci musí uvědomovat a jednat s opatrností s médii i veřejností. Diskutabilní, co se nezávislosti a nestrannosti může týkat, jsou vazby soudců s advokáty či státními zástupci. Totiž veřejnost vnímá tyto vztahy většinou negativně a to z důvodu možných vazeb soudců na různé zájmové skupiny či osobní zájmy výše uvedených právnických profesí, které pak ve veřejnosti vyvolávají pocit možného ohrožení nezávislosti soudce.¹⁰³

Vždy je tedy nutné hledat rovnováhu. *„Přílišný tlak na politickou odpovědnost za svá rozhodnutí u veřejnosti může vyvolat představu o propojenosti justice a stranických politických zájmů, což vede k faktickému*

¹⁰⁰Viz. Hrdličková I., *Odpovědnost soudce v České republice*, Soudce, 2006/9, s.7

¹⁰¹Tamtéž.

¹⁰²KUČEROVÁ, Pavla. Nezávislost a odpovědnost soudců. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2011, c. 10, s. 357 ISSN 1210-6410.

¹⁰³Viz. KUČEROVÁ, Pavla. Nezávislost a odpovědnost soudců. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2011, c. 10, s. 357 ISSN 1210-6410.

*snížení míry nezávislosti justice, a tím i ke krizi důvěry v nezávislost rozhodování soudů.*¹⁰⁴

Rovnováhu by mohl ohrozit i přehnaný důraz na soudcovskou nezávislost, protože by přispěl uzavřenosti justice a ta by se stala oddělená od veřejnosti.

4.1.9. Kárná odpovědnost

Kárná odpovědnost je upravena v zákonech č. 6/2002 Sb., ZSS a v zákoně č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců. V § 87 odst. 1 ZSS je kárné provinění označeno jako „*zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů.*“¹⁰⁵ Dle zákona ZSS se kárného provinění může dopustit i funkcionář soudu, tedy předseda soudu, místopředseda soudu, předseda kolegia Nejvyššího soudu nebo Nejvyššího správního soudu. Provinění se přitom dopustí, když poruší povinnosti, které jsou s jeho funkcí spojeny a pokud mu je možno zavinění přičíst.

Za kárné provinění je možno uložit různé sankce, obvykle pokárání, nebo snížení platu, přeložení, odvolání z případu a v krajním případě i ztráta úřadu. To je ale velmi výjimečné, zhruba 1% případů.¹⁰⁶ Kárné řízení je možno zahájit pouze na návrh, přičemž řízení rozhoduje kárný soud, kterým je Nejvyšší správní soud. Dle § 8 odst. 2 zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců jsou návrh oprávněni podat prezident republiky proti kterémukoliv soudci, ministr spravedlnosti proti kterémukoliv soudci a dále předsedové Nejvyššího soud, Nejvyššího správního soud, vrchního soudu, krajského soudu i okresního soudu a to vždy proti kterémukoliv soudci toho soudu, u kterého je navrhovatel předsedou. Návrh na zahájení řízení proti předsedovi či místopředsedovi soudu může podat za zákonem stanovených podmínek prezident, ministr, ombudsman, předsedové

¹⁰⁴ KUČEROVÁ, Pavla. Nezávislost a odpovědnost soudců. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2011, c. 10, s. 358 ISSN 1210-6410.

¹⁰⁵ § 87 odst. 1 Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

¹⁰⁶ Viz. KUČEROVÁ, Pavla. Nezávislost a odpovědnost soudců. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2011, c. 10, s. 357 ISSN 1210-6410.

soudů proti svým místopředsedům a předsedům a místopředsedům soudů nižších.

Co se týče nejpřísnější sankce, sice odvolání soudce, vydal k tomu Ústavní soud významný nález sp. zn. III. ÚS 1076/07 ze dne 21. 01. 2008. ÚS uvedl, že soudce není možno proti jeho vůli odvolat: „*Ústava České republiky však připouští výjimku vyplývající zejména z kárné odpovědnosti, stanovenou zákonem (čl. 82 odst. 2 Ústavy České republiky). Odvolání z funkce soudce jakožto kárné opatření je tedy opatřením výjimečným, a proto musí být podmínky pro jeho uplatnění vykládány restriktivně. Zásada neodvolatelnosti soudce je totiž jednou z brzd a protivah, jíž je garantováno oddělení moci soudní od moci zákonodárné a především výkonné.*“¹⁰⁷ Dále Ústavní soud ČR v tomto nálezu uvedl, že je možno sankcionovat odvoláním funkce za průtahy v řízení trvajícím více měsíců a které mají za následek pozdě vydané vyhotovení rozsudků.¹⁰⁸

Za zamyšlení zákonodárců by možná stála současná jednoinstančnost v kárném řízení. Autor se neztotožňuje s faktem, že je možné soudce odvolat bez toho, aby ten proti takovému odvolání mohl uplatnit opravný prostředek. Dříve byla vyžadována dvojinstančnost, ale Ústavní soud ve svém usnesení I. ÚS 3061/09 ze dne 7. 4. 2011 stanovil, že jednoinstančnost nezávislost soudce neohrožuje.

4.1.10. Reputace soudce

Soudce se při rozhodování snaží vylepšit svou reputaci vzhledem k ostatním kolegům na soudech. Nemá motivaci se snažit dávat najevo své kvality vůči veřejnosti.

Je to z toho důvodu, že soudci vyšších instancí rozhodují například o odvolání či jiných opravných prostředcích, kterými posuzují a vidí práci kolegy nižší instance. Dále můžou rozhodovat o tom, jak se bude rozvíjet či nerozvíjet kariéra daného soudce. Vůči takovým si chce soudce nižší instance

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1076/07 ze dne 21. 01. 2008

¹⁰⁸ Viz. Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1076/07 ze dne 21. 01. 2008

zvýšit reputaci.¹⁰⁹ *Kariéra soudce nezávisí na jeho individuálních vlastnostech předkládaných vnějšimu publiku (veřejnosti nebo účastníkům), ale na jeho kvalitách posuzovaných uvnitř justice a podle měřítek stanovených samotnou justicí. Za této situace český soudce mnohem více dbá na to, aby jeho rozhodnutí konvenovalo s názorem odvolacího soudu (nebo spíš jeho určitého senátu) než s veřejným míněním a v extrémním případě s jeho přesvědčením.*¹¹⁰

Další moc, před kterou má soudce zájem na zvýšení reputace je moc výkonná, a to z důvodu, že právě tím, kdo soudce povýší je zástupce exekutivy, i když na návrh soudních funkcionářů.

Zajímavé je také postavení soudců Ústavního soudu. Ti sice nejsou představitelé kariérní justice, ale jsou motivováni k politické odpovědnosti.¹¹¹

4.1.11. Justiční čekatel

Justičním čekatelem rozumíme osobu, která má řádně ukončené magisterské vzdělání v oboru právo, která se již podílí na rozhodovacích a jiných činnostech soudu. Justiční čekatel se soustavně připravuje na vykonání odborné justiční zkoušky, jejíž úspěšné složení je podmínkou, aby se takový čekatel mohl stát soudcem.

4.1.11.1. Výběr justičních čekatelů

Výběr justičních čekatelů je upraven ve Vyhlášce č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů. Ustanovení o justičních čekatelích obsahuje i ZSS v § 109 a násl.

K tomu, aby se právník stal justičním uchazečem, je nejdříve potřeba, aby byl přijat do přípravné služby. Výběrové řízení vyhlásí předseda krajské

¹⁰⁹ Viz. KUČEROVÁ, Pavla. Nezávislost a odpovědnost soudců. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2011, c. 10, s. 359 ISSN 1210-6410.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Tamtéž.

soudu nebo krajský státní zástupce dle potřeby obsazení volných míst. Výběrové řízení zahrnuje několik kroků, mezi něž patří posouzení přihlášky, písemný test, pohovor před komisí příslušného krajského soudu nebo příslušného krajského státního zastupitelství a také psychologicko-diagnostické vyšetření. Co se týče písemného testu, má za úkol ověřit odborné znalosti a předpoklady uchazeče. Uchazeč musí test zvládnout, aby mohl být podroben přijímacímu pohovoru. Pokud jde o vyšetření, tato část je stěžejní, pokud se jedná o záruku nezávislosti u daného uchazeče. Přínejmenším by bylo vhodné na takovéto vyšetření klást veliký důraz, nejen z hlediska nezávislosti. Účelem vyšetření je zejména zjištění a posouzení vlastností a osobnostních předpokladů pro výkon funkce soudce, přičemž požadavky určuje ministerstvo. Ministerstvo spravedlnosti si nechalo, jak bylo uvedeno, vypracovat Profesiogram soudce a státního zástupce, který v sobě nese doporučené vlastnosti soudce. To i s ohledem na zajištění jeho nezávislosti. Vyšetření je prováděno na odborných pracovištích.¹¹² Často je také diskutován závěr takového vyšetření, neobsahuje totiž odůvodnění. Výsledek zní „doporučuje se“, „doporučuje se s výhradou“ a „nedoporučuje se“. Výtky směřují často k tomu, že aktuálním rozpoštěním posuzovatele může být zničena kariéra uchazeče. Jelikož není potřeba odůvodnění, nemá se pak uchazeč na co odvolat. Pokud v posudku stojí „nedoporučuje se“, v mnoha případech má uchazeč pocit, že vzhledem k neodůvodnění není takový závěr relevantní. Následně je možné, že je přesvědčen o chybě posuzovatele a nevhodnosti tohoto systému posuzování.

Co se týče přípravné služby justičních čekatelů, jejím hlavním účelem je připravit čekatele pro výkon funkce soudce. Přípravná doba je 36 měsíců a započítává se do ní „*doba výkonu funkce státního zástupce, asistenta státního zástupce, právního čekatel, soudce Ústavního soudu a asistenta soudce, praxe advokáta a advokátního koncipienta, notáře, notářského kandidáta, notářského koncipienta, soudního exekutora, exekutorského kandidáta, exekutorského koncipienta, činnost zaměstnance ministerstva, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti*

¹¹²Viz. Vyhláška č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů

*práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů, a asistenta Veřejného ochránce práv.*¹¹³

Důležité je také, že justiční čekatel je povinen zachovat mlčenlivost o všem, co se dozvěděl při výkonu své činnosti, ve stejném rozsahu jako soudce. Mlčenlivost je přitom povinen zachovat i po skončení pracovního poměru. Na žádost ministerstvo umožní justičnímu čekateli vykonat odbornou justiční zkoušku. Žádost se podává příslušnému krajskému soudu do konce předposledního měsíce trvání jeho pracovního poměru. Následně je určen den konání zkoušky. Účelem zkoušky je ověřit, zda má uchazeč potřebné odborné vědomosti a zda je připraven vykonávat funkci soudce. Zkouška se skládá před zkušební komisí jmenovanou ministrem spravedlnosti, přičemž se skládá z písemné a ústní části. Podrobnosti určí vyhláška.¹¹⁴

4.1.12. Historický exkurs – Výběr soudců po roce 1989

*„Před rokem 1989 byly soudci i prokurátoři vnímáni tehdejší komunistickou společností sice jako jedny ze spolehlivých pilířů její moci, nicméně jako intelligence neparticipovali na tvořeném bohatství v takové míře jako dělnická třída. Platová úroveň tehdejších soudců a prokurátorů mírně zaostávala za technicko-hospodářskými pracovníky výrobních podniků a byla zcela srovnatelná s platy soudní administrativy.“*¹¹⁵ Toto se ovšem zcela změnilo po roce 1989. Uvolnění poměrů v celé společnosti konkrétně v rámci právní praxe znamenalo, že se vznikem nového advokátního tarifu nastal boom advokátů.¹¹⁶

Advokáti vydali již v polovině roku 1990 nový advokátní tarif, který základní sazbu hodinové odměny advokáta stanovil cca ve výši desetinásobku hrubého nástupního platu soudce či prokurátora. Právě tato

¹¹³ § 110 odst. 3 Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

¹¹⁴ Viz. § 110 -115 Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

¹¹⁵ BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Soudcokracie v ČR: fikce, nebo realita? : sborník textů*. Vyd. 1. Editor Marek Loužek. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, Ekonomika, právo, politika, č. 52/2006., s.273 ISBN 80-865-4759-0.

¹¹⁶ Viz. BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Soudcokracie v ČR: fikce, nebo realita? : sborník textů*. Vyd. 1. Editor Marek Loužek. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, Ekonomika, právo, politika, č. 52/2006., s. 274 ISBN 80-865-4759-0.

skutečnost je jedním ze základních příčin masového odchodu celé řady zkušených odborníků ze soudů prokuratur.¹¹⁷ Dále tedy v justici zůstaly tři základní skupiny soudců a prokurátorů. Jednak to byli ti, kteří pro svůj věk či rodinné zázemí nechtěli měnit profesi. V druhé řadě ti, kteří měli pochybnosti, zda měnit zaměstnání s ohledem na možné vysoké pracovní nasazení v soukromém sektoru a za třetí ti, kteří spatřují funkci soudce jako své poslání. Pokles stavu samozřejmě bylo nutno rychle vyrovnat, proto byli noví soudci do funkce ustavováni takovými způsoby, které spočívaly v uznávání jiné praxe, uznávání jiných profesních zkoušek nebo zkoušky skládali nestandardně nebo jim byla prominuta přípravná praxe.¹¹⁸

„K soudům a na prokuratury pak nastupovali vedle rehabilitovaných soudců a prokurátorů zejména absolventi právnických fakult s minimální nebo žádnou praxí nebo bývalí podnikoví právníci či pracovníci státní správy, bez jakýkoliv zkušeností v justici. Tyto náborové se neprováděly jen na základní úrovni soudů ale prakticky na všechny její stupně, takže bylo možno potkat soudce Nejvyššího soudu, kteří nedávno třicítku teprve oslavili. Právě tyto soudci a prokurátoři tvořili základ dnešní justice a jejich kvality prověřil čas.“¹¹⁹ Advokáti začali vydělávat horentní sumy a proti tomu soudci měli příjmy jen minimální. Nastala potřeba sjednotit platy soudců v evropském rámci. To podporovala i Evropská unie, kde v té době příjmy soudců byly zhruba pětkrát vyšší než průměrná mzda. V průběhu devadesátých let šly tedy vedle ostatních právnických profesí nakonec i příjmy soudců rapidně nahoru. Přiblížily se až na úroveň poslanců.¹²⁰

4.1.13. Shrnutí k výběru soudců

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Viz. BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. Soudcokracie v ČR: fikce, nebo realita? : sborník textů. Vyd. 1. Editor Marek Loužek. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, Ekonomika, právo, politika, č. 52/2006., s. 275 ISBN 80-865-4759-0.

¹¹⁹ BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. Soudcokracie v ČR: fikce, nebo realita? : sborník textů. Vyd. 1. Editor Marek Loužek. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, Ekonomika, právo, politika, č. 52/2006., s. 275 ISBN 80-865-4759-0.

¹²⁰ Viz. BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. Soudcokracie v ČR: fikce, nebo realita? : sborník textů. Vyd. 1. Editor Marek Loužek. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, Ekonomika, právo, politika, č. 52/2006., s. 276 ISBN 80-865-4759-0.

Autor shledává, že by měl být větší důraz na kvalitu soudce z lidské stránky. Mluví se o krizi hodnot a vzhledem k tomu, že soudce vykonává svůj úřad mnoho desetiletí, je nutné zajistit nezávislost výběrem vhodné osoby. Znalosti uchazečů se předpokládají, ale je nutno najít vhodného člověka po hodnotové stránce. Navíc se v průběhu čekatelského období zjistí, zda uchazeč unese zátěž, na kterou jsou pak soudci zvyklí.

Na začátku devadesátých let byla situace výběru soudců ovšem úplně jiná. Po pádu komunismu v naší republice byla řada soudců „odejita“ a řada odešla do advokátní sféry. Problémem bylo, že na počátku devadesátých let neexistovala žádná celistvá metodika výběru soudců. Byly oblasti, ve kterých soudcem udělali prakticky každého právníka.

4.2. Osobnostní a psychologické předpoklady přísedícího

4.2.1. Zákonná úprava přísedících

Zákon upravuje institut přísedícího v § 60 až 101 ZSS, přičemž zákon č.99/1963 Sb., občanský soudní řád a zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád. Ty upravují jeho soudní činnost. Dále se na přísedícího vztahuje zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky. Bývá také někdy označován jako tzv. „velký lustrační zákon“. Jedná se o naplnění čl. 94 odst. 2 Ústavy, podle něhož zákon může stanovit, ve kterých věcech a jakým způsobem se na rozhodování soudů podílejí vedle soudců i další občané. Důvod, proč se uplatnil tento institut je především ten, že skrze přísedícího lze spatřovat jakousi kontrolu soudnictví veřejností. Jedná se o propojení soudů s veřejností.

4.2.2. Předpoklady přísedícího

ZSS stanoví v § 60 odst. 1, že *„soudcem nebo přísedícím může být ustanoven státní občan České republiky (dále jen „občan“), který je způsobilý k právním úkonům a bezúhonný, jestliže jeho zkušenosti a morální*

*vlastnosti dávají záruku, že bude svou funkci řádně zastávat, v den ustanovení dosáhl věku nejméně 30 let a souhlasí se svým ustanovením za soudce nebo přísedícího a s přidělením k určitému soudu*¹²¹. Podmínku zkušenosti a morálních vlastností přísedícího je obtížné určit. Neboť jsou to podmínky těžko ověřitelné, je vhodné zmínit ještě § 80 ZSS, který upravuje chování soudců a přísedících. Přísedící se musí také prokázat negativním lustračním osvědčením, u občanů narozených před 1. 12. 1971 také v některých případech čestným prohlášením. Další zákonnou podmínkou je neslučitelnost funkcí, přísedící nesmí být členem komor Parlamentu ČR.

4.2.3. Působnost přísedícího

Přísedící se „účastní“ rozhodování jen jako členové senátů. Přičemž tyto senáty jsou tříčlenné a dva přísedící jsou doplněni soudcem z povolání. Ten je předsedou senátu. V senátu platí rovnost hlasů a tedy je možno přehlasovat soudce z povolání. Dle § 31 ZSS krajský soud rozhoduje v senátech skládajících se z předsedy senátu a dvou přísedících pokud rozhodují jakou soudy prvního stupně v trestních věcech, nebo z předsedy senátu a dvou soudců pokud v ostatních případech. Dle § 35 ZSS rozhoduje okresní soud v senátech a také samosoudcem. V senátech rozhoduje v případech stanovenými zákony, přičemž senát okresního soudu se skládá z předsedy senátu a dvou přísedících. Podle § 36a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, platí, že v řízení před okresním soudem jedná a rozhoduje senát ve věcech pracovních a v dalších věcech, o nichž to stanoví zákon. V civilním řízení před krajským soudem přísedící nerozhoduje.

4.2.4. Psychologické aspekty

Zastupitelstvo by na pozici přísedícího mohlo vybírat ty uchazeče, kteří mají jisté vlastnosti, které následně zvýší nezávislost či správnost rozhodovací činnosti. Pochopitelně nemívají členové zastupitelstva

¹²¹ § 60 odst. 1 Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

kvalifikaci, psychologicky posuzovat uchazeče o funkci přísedícího. Jako pomůcka by mohl být však využit zmíněný profesiogram.

Co se týče základních osobnostních faktorů, jako kardinální faktory profesiogram spatřuje charakter, inteligenci, sebekontrolu, soběstačnost, stabilitu osobnosti, zralost, stálost a pohodovost. K dalším významným faktorům profesiogram řadí sebejistotu, sebedůvěru, nikoliv sklon k napjaté dráždivosti, k podezíravosti, nikoliv bohémství a plachost. Jako podružné uvádí spíše dominance, asertivita, přímost, tvrdost, houževnatost, realističnost, lehký konzervatismus, rezervovanost, uzavřenost, kritičnost. Následuje neutrální nadšenectví, bezstarostnost, veselost, sofistikovanost, uhlazenost, protřelost.¹²² Přičemž některé vlastnosti jsou více významné pro soudce než pro přísedícího.

4.2.5. Shrnutí k přísedícím

Úprava přísedícího je často diskutovaná, proto by bylo vhodné shrnout klady a zápory tohoto úřadu a případně uvést nástin řešení. Mezi negativními aspekty patří fakt, že ačkoliv má přísedící podobné pravomoci jako soudce, je důležité znovu připomenout, že na něj nejsou kladeny prakticky žádné nároky na odborné vzdělání. Dále je možné zmínit nedostatečnou úprava požadavku na zkušenosti a morální vlastnosti přísedícího, které by měli být zárukou nezávislosti i řádného výkonu funkce. Přísedící nejsou podrobena ani vstupnímu a pravidelnému odbornému vzdělávání, nemají tedy znalosti například trestního práva. Přísedící nejsou obecně řečeno ani moc aktivní. Často totiž ani dané problematice nerozumí, takže následně těžko mohou vhodnými dotazy objasnit skutkový stav věci. Je ovšem faktem, že kdyby byly požadavky na přísedící přísnější, byly by značné problémy se zajištěním účasti přísedících. Dlužno poznamenat, že takové problémy se vyskytují i dnes, a sice z důvodu, že o výkon této funkce není zájem.¹²³ Přísedící jsou většinou osoby v důchodovém věku. Vhodné to dle názoru autora není. Bylo

¹²² VŮJTĚCH, Jan, Jakub HOLAS a Petr ZEMAN. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 211 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci), s.111 ISBN 80-733-8000-5.

¹²³ PROUZA, Daniel. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přísedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2010, roč. 2010, č. 7., s.8 ISSN 1213-5313.

by možná vhodnější složit senát s jednoho přisedícího mladšího věku a druhý může být důchodce. Následně by to vedlo k dialogu, kde by se střetávalo právě mezigenerační myšlení, což by určitě vedlo k objektivnějšímu pohledu na daný spor. Důvodem, proč jsou u soudů většinou důchodci, je také ta skutečnost, že zaměstnavatelé nemají zájem uvolňovat zaměstnance z pracovní doby právě k jednání před soudem.

Na druhou stranu je vhodné zmínit i pozitivní aspekty funkce přisedících. Ti mohou pomáhat rozbít potencionální justiční stereotypy. Institut přisedících představuje jakousi kontrolu soudnictví veřejností. Jde se o propojení soudů s veřejností.

5. Nezávislost soudce v jiných zemích

V této kapitole by autor rád nastínil ústavní úpravu soudcovské nezávislosti, vyplývající z ústav vybraných států. Autor vybral úpravu nezávislosti soudce a nastíní úpravy soudcovské nezávislosti států, sousedících s ČR. Konkrétně v pořadí Německo, Polsko a Slovensko. Kromě základů úpravy soudcovské nezávislosti je zmíněn i nástin právní úpravy přisedícího. Cílem je osvětlit tamní úpravu zejména z ústavního hlediska. Na úvod si autor dovil parafrázovat zprávu o soudcovské nezávislosti, vydanou Open Society Institute v Budapešti. Ten ji vydal v rámci monitorovacího programu přistoupení k EU. Jsou v ní výstižně stanoveny základní pravidla nezávislého soudnictví v rámci ústavních i mezinárodních předpisů.

Jak již bylo uvedeno v kapitole vysvětlující pojem soudcovské nezávislosti, soudnictví musí být pokládáno za jednu ze tří mocí, které má stejnou váhu jako moc výkonná a zákonodárná, na nichž musí být nezávislá. Tato zásada byla vtělena do většiny ústav světa. S tím je spojené možné nebezpečí bez ohledu na konkrétní stát. Nebezpečí hrozí v těch státech, kde soudnictví nebylo či zatím není nezávislé. Pokud vezmeme v úvahu vývoj práva v bývalých komunistických státech, přechod k demokratickému uspořádání státu neprovázelo vždy plné přijetí Montesquieovi teorie dělby moci. Tak to probíhalo zejména ve státech, jež byly součástí bývalého Sovětského svazu. I takové státy mají tuto zásadu (soudcovská nezávislost)

včleněnou často do ústav. Pak se někdy ovšem jedná pouze o teoretickou konstrukci. Je proto nutné doplnit text v ústavách nebo jiných předpisech, jimiž se soudnictví řídí, o další principy, které je možné vyvodit z ústav většiny západoevropských států stejně jako z nejdůležitějších mezinárodních dokumentů, které odrážejí problematiku nezávislosti soudnictví.¹²⁴

Mezi takové mezinárodní dokumenty patří:

- *Základní zásady nezávislého soudnictví, přijaté Organizací spojených národů v roce 1983*
- *Charta evropských soudců, přijatá 20. března 1993 ve Wiesbadenu (Německo) Evropskou asociací soudců, regionální odnoží Mezinárodní asociace soudců*
- *Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy členským státům č. R(90)12 o nezávislosti, účinnosti a úloze soudců, přijaté 13. října 1994*
- *Evropská charta o statutu soudců Rady Evropy, přijatá během zasedání ve Štrasburku 8. – 10. července 1998*
- *Všeobecná charta soudce, jednomyslně přijatá v listopadu 1999 v Taipei Mezinárodní asociací soudců¹²⁵*

5.1. Spolková republika Německo

Obecně je Německo i co do hlediska právního systému častým vzorem mnoha právních řádů v jiných zemích. Co se týče funkce soudce, autor se řídil zejména právní úpravou obsaženou v německé ústavě (Základní zákon - Grundgesetz - GG). Soudní pravomoc v Německu dle čl. 92 GG vykonávají Spolkový ústavní soud a ústavou zřízené spolkové soudy a soudy zemí. Samotná právní úprava soudců je upravena v č. 97 a násl. Soudci jsou nezávislí a podléhají pouze zákonu. Právní postavení soudců je řešeno úpravou na základě zákona. V případě, že se spolkový soudce při výkonu své funkce i mimo ní proviní proti zásadám Základního zákona nebo proti ústavnímu zřízení země, je možno ho přeložit, propustit nebo poslat na odpočinek. Pro tuto problematiku je příslušný Spolkový ústavní soud. Ten může přeložení nebo propuštění dvoutřetinovou většinou nařídít na návrh Spolkového sněmu. Propuštění je možné za předpokladu úmyslného provinění. Čl. 92 dále stanoví, že propuštění, stejně jako trvalé či dočasné

¹²⁴Viz. <http://www.europeum.org/cz/integrace/35-integrace--13/850-zprava-o-soudcovske-nezavislosti>

¹²⁵Zpráva o soudcovské nezávislosti. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2002 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/35-integrace--13/850-zprava-o-soudcovske-nezavislosti>

zbavení úřadu, přeložení a dání na odpočinek proti vůli soudce je možné ze zákonem uvedených důvodů a jen soudním rozhodnutím. Věkovou hranici pro odchod na odpočinek může stanovit zákon. Dle čl. 97 a násl. je přeložení i propuštění z úřadu přípustné též při změně organizace soudů. Soudcům musí být v takovém případě ponechán celý plat. Zvláštní zemské zákony řeší postavení soudců v jednotlivých zemích. Pro žaloby na soudce je příslušný Spolkový ústavní soud.

Kromě GG je právní úprava jak na úrovni spolkových, tak i zemských soudů upravena zákonem o německých soudcích. Další právní úprava může být rovněž obsažena v příslušných zemských zákonech. Německo je státem rozděleným na spolky. Soudci z povolání jsou pak ve službě buď u spolků, nebo spolkové země.

Vedle profesionálních soudců rozhodují také laičtí soudci (Schöffen). Jde o funkci čestnou, občané jsou do ní jmenováni. Je teoreticky možné, že se laickým soudcem může stát osoba bez svého souhlasu, jen výjimečně lze tuto funkci odmítnout.¹²⁶ „Laičtí soudci zasedají u okresních soudů a také v senátech trestních soudů a soudů pro mladistvé, které jsou součástí zemských soudů“.¹²⁷ Laičtí soudci mají prakticky stejné hlasovací práva jako soudci z povolání a společně rozhodují o vině a trestu obžalovaného.

Dle § 36 ústavního zákona o soudech jsou laičtí soudci voleni každých pět let. Tento úřad nemohou vykonávat občané, kteří nejsou:

- němečtí státní příslušníci
- nedosáhli 25 let nebo přesáhli věk 70 let;
- nemají trvalé bydliště v příslušné samosprávné oblasti;
- nejsou ze zdravotních důvodů způsobilí;
- u nichž je značná pravděpodobnost vážných finančních problémů;
- byli souzeni nebo je proti nim vedeno vyšetřování.¹²⁸

V Německé spolkové republice je příprava na funkci soudce jiná v tom, že po absolvování zákonem vymezené školy s právnickým vzděláním prochází

¹²⁶ Viz. Právníká povolání. *Portál evropské e-justice* [online]. Poslední aktualizace: 18/03/2013 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-cs.do

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Tamtéž.

uchazeč dvouletou přípravnou službou, která obsahuje také praxi na prokuratuře a v advokacii. Po vykonání praxe uchazeč absolvuje další státní zkoušku, která umožňuje výkon všech právnických profesí. Takový uchazeč, který zkoušku složí, může následně kandidovat na pozici soudce. Výběr z uchazečů spočívá na úspěšnosti u zmíněné druhé státní zkoušky. Tedy je nutné mít vynikající známky, které ve velké míře ovlivní budoucí kariéru právníka. Následně je soudce jmenován na dobu 3 – 5 let, po které opět následuje prověřování jeho znalostí. Pokud se osvědčí, je jmenován na dobu neurčitou.¹²⁹

5.2. Polská republika

Kapitola VIII. Ústavy Polské republiky upravuje postavení soudů a soudních dvorů. Dle čl. 173 představují soudy a soudní dvory samostatnou moc, nezávislou na jiných mocích. Soudnictví v Polské republice je svěřeno Nejvyššímu soudu, dále řádným soudům a správním soudům. Ústava se dále zmiňuje o zvláštních soudech, které je podobně jako i zkrácená jednání možno zavést pouze v době války.

Dle čl. 178 jsou soudci při výkonu svého úřadu nezávislí a podřízeni pouze ústavě a zákonům. Dále tento článek stanoví záruky soudcovské nezávislosti, jakými jsou pracovní podmínky a plat, jež odpovídají důstojnosti funkce soudce a jeho povinností. Dle čl. 178 odst. 3 nesmí být soudce členem politické strany nebo odborové organizace a ani nesmí vykonávat veřejnou činnost, jež není slučitelná se zásadami nezávislosti soudců a soudů.

Také polský právní systém rozlišuje mezi profesionálními soudci a laickými soudci. Soudci z povolání jsou dle čl. 179 jmenováni prezidentem republiky na základě návrhu Národní soudcovské rady. Významnou zárukou jsou pravomoci Národní soudcovské rady, která je ochráncem nezávislosti soudů a soudců. Dále má pravomoc navrhnout kandidáty ke jmenování na funkci soudce. Laičtí soudci jsou vybráni zastupitelstvy obcí nacházejících se

¹²⁹Viz. KLOKOČKA, Vladimír a Eliška WAGNEROVÁ. *Ústavy států Evropské unie: ústavní texty Belgie, Dánska, Finska, Francie, Irsko, Itálie, Lucemburska, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie*. 2. vyd. Překlad Vladimír Klokočka, Eliška Wagnerová. Praha: Linde, 2004, s. 233 ISBN 80-720-1466-8.

v místní působnosti těchto soudů. Působí na okresních a krajských soudech. Taktéž jsou při výkonu svých pravomocí nezávislí.

Co se týče imunity soudce, trestněprávní stíhání nebo zbavení svobody je podmíněno souhlasem soudu. Příslušnost stanoví zákon. Při tom pro zadržení soudce musí být povinně splněny dvě podmínky. První že soudce byl dopaden při činu a druhá, že zadržení je nezbytně nutné k zajištění řádného průběhu řízení. Předseda místně příslušného soudu musí být dle čl. 181 o zadržení soudce neprodleně uvědomen a může nařídit okamžité propuštění zadrženého.

5.2.1. Nesesaditelnost soudce

Soudci v Polsku jsou dle čl. 180 odst. 1 nesesaditelní. Proti své vůli může být soudce zbaven úřadu pouze soudním rozhodnutím a za zákonem stanovených podmínek. Stejným způsobem může být suspendován nebo přesazen i na jiné místo nebo dokonce do jiné funkce. Toto ustanovení je velice zajímavé, neboť dává možnost přesadit soudce do jiné funkce. Dále je stanoveno, že věková hranice pro odchod soudce do důchodu je dána zákonem. Pátý odstavec tohoto článku stanoví, že při změně soudní organizace nebo územních soudních obvodů je možno soudce přesadit k jinému soudu, při zachování dosavadního platu nebo převést do důchodu.

5.2.2. Zemská soudcovská rada

Jak již bylo zmíněno, ochráncem nezávislosti soudní moci je Zemská soudcovská rada, která je nezávislá na ministerstvu spravedlnosti. Co se týče jejího personálního složení, dle čl. 186 a násl. má 25 členů. Členové jsou jmenováni prezidentem republiky z řad soudců, výjimku tvoří ministr spravedlnosti, který je také členem. Zvláštností je, že je oprávněna podat k Ústavnímu soudu návrh na přezkoumání právního předpisu, který by mohl zasahovat do nezávislosti soudní moci.

5.3. Slovenská republika

Soudní moc je ve slovenské ústavě upravena v sedmé hlavě. První oddíl upravuje v čl. 124 a násl. Ústavní soud Slovenské republiky. Druhý oddíl upravuje v čl. 141 a násl. Soudy Slovenské republiky a Soudní rada Slovenské republiky.

Dle čl. 141 vykonávají soudní moc nezávislé a nestranné soudy. Soudnictví se vykonává ve všech stupních, vykonává se odděleně od jiných státních orgánů. O nezávislosti pojednává také čl. 144, který stanoví, že jsou soudci při výkonu své funkce nezávislí a při rozhodování jsou vázáni jen ústavou, ústavním zákonem, mezinárodní smlouvou a zákonem. Pokud se soud domnívá, že všeobecně závazný předpis nebo jeho část či ustanovení odporuje ústavě, ústavnímu zákonu, mezinárodní smlouvě nebo zákonu, takové řízení přeruší a podá návrh na řízení o takovém předpise k Ústavnímu soudu.

5.3.1. Jmenování a odvolatelnost

Co se týče jmenování a odvolání soudců, důležitou roli hraje Soudní rada Slovenské republiky. Soudci jsou jmenováni bez časového omezení prezidentem republiky na návrh Soudní rady Slovenské republiky. Soudcem se může stát jen občan slovenské republiky, minimálního věku 30 let. Při tom musí být volitelný do Národní rady Slovenské republiky a musí mít vysokoškolské právnické vzdělání. Další předpoklady, funkční postup a rozsah imunity je stanoven zákonem. Soudce se ujímá funkce složením slibu do rukou prezidenta republiky. Prezident republiky má pravomoc odvolat soudce, předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu. Může tak ovšem učinit pouze na návrh Soudní rady na základě právoplatného odsuzujícího rozsudku pro úmyslný trestný čin.¹³⁰

Prezident republiky má dále pravomoc odvolat soudce na návrh Soudní rady na základě právoplatného odsuzujícího rozsudku pro úmyslný trestný čin i trestný čin, Podmínkou je, že soud nerozhodl o podmíněném odložení výkonu trestu odnětí svobody, na základě rozhodnutí disciplinárního senátu

¹³⁰ Viz. čl. 145 Ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů

pro čin, který je neslučitelný s výkonem funkce soudce nebo pokud zanikla jeho volitelnost do Národní rady Slovenské republiky. Prezident republiky má dále pravomoc odvolat na návrh Soudní rady soudce, který dosáhl věku 65 let nebo pokud mu zdravotní stav neumožňuje dlouhodobě vykonávat soudcovské povinnosti. Nejméně však po dobu jednoho roku.¹³¹

Podle čl. 148 lze soudce přeložit na jiný soud s jeho souhlasem nebo na základě rozhodnutí disciplinárního senátu. Důvody přerušení výkonu funkce a podmínky dočasného pozastavení výkonu funkce a dočasného přidělení upravuje zákon.

5.3.2. Neslučitelnost

Soudce je dále dle Ústavy povinen vzdát se členství v politické straně nebo politickém hnutí ještě před složením slibu.

Výkon funkce soudce je neslučitelný s funkcí v jiném orgánu veřejné moci, státně zaměstnaneckém poměru, dále s pracovním poměrem a obdobným pracovním vztahem podnikatelskou činností, členstvím v řídicích a kontrolních orgánech právnické osoby, která vykonává podnikatelskou činnost a ani s jinou hospodářskou či výtěžnou činností. Výjimkou je správa vlastního majetku, vědecká, pedagogická, literární nebo umělecká činnost. Další výjimkou je funkce v Soudní radě Slovenské republiky.¹³²

5.3.3. Soudní rada Slovenské republiky

Soudní rada má velmi v soudcovské nezávislosti obdobně jako v Polské republice výrazný vliv. Předsedou Soudní rady je předseda Nejvyššího soudu. Dále se skládá z osmi soudců volených a odvolávaných soudci, třech členů volených a odvolávaných Národní radou Slovenské republiky, třech členů jmenovaných a odvolávaných prezidentem republiky a třech členů, které jmenuje a odvolává vláda. Funkční období člena Soudní rady je pět let. Stejná osoba může funkci zastávat maximálně ve dvou po dvě po sobě následujících obdobích. Do působnosti Soudní rady náleží:

¹³¹ Viz. čl. 147 Ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹³² Viz. čl. 145a Ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů

- předkládat prezidentovi republiky návrhy kandidátů na jmenování a odvolávání soudců
- rozhodování o přidělení a přeložení soudců
- předkládat návrhy prezidentu republiky na jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu a také na jejich odvolání
- předkládat vládě návrhy kandidátů na soudce, kteří by měli působit za republiku v mezinárodních soudních orgánech
- volit a odvolávat členy disciplinárních senátů a volit a odvolávat předsedy disciplinárních senátů
- vyjadřování se k návrhu rozpočtu soudů při sestavování návrhu státního rozpočtu, další působnost stanoví zákon.¹³³

V souvislosti se soudcovskými radami například v Polské republice a Slovenské republice je vhodné dodat, že v ČR taková soudcovská rada pro samosprávu justice neexistuje. Ústava s touto možností ani nepočítá a hlavním orgánem pro naši republiku v této souvislosti je Ministerstvo spravedlnosti. Nicméně existuje iniciativa, která se snaží podobnou soudcovskou radu prosadit. Důvodem je právě vyšší míra nezávislosti soudní moci na výkonné a zákonodárné moci.

¹³³Viz. KLOKOČKA, Vladimír a Eliška WAGNEROVÁ. *Ústavy států Evropské unie: ústavní texty Belgie, Dánska, Finska, Francie, Irsko, Itálie, Lucemburska, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie*. 2. vyd. Překlad Vladimír Klokočka, Eliška Wagnerová. Praha: Linde, 2004, s. 287. ISBN 80-720-1466-8.

6. Závěr

Úprava soudcovské nezávislosti není obsažena v jednom či dvou právních předpisech. Bylo nutné čerpat z ústavního pořádku České republiky, z mnoha zákonů i literatury. Z toho důvodu se práce nezaměřovala na detailní analýzu. To je i důvod pro mnohost podkapitol.

Co se týče první kapitoly, měla za úkol seznámit čtenáře se základy vývoje soudní moci na našem území. Jelikož se řídila tématem práce, je uveden i vývoj právního postavení přisedícího. První kapitola je tedy jakýmsi schodem k porozumění pozadí současné úpravy. Stejně tak poslední kapitola byla popisná. Měla za úkol vylíčit ústavní úpravu soudní moci v okolních státech. Zaměřovala se na nezávislost soudce a úpravu přisedících. Stěžejní část práce se věnovala pojetí a zárukám soudcovské nezávislosti a psychologickým předpokladům soudce a přisedícího. Vedle toho bylo nutné zmínit zákonnou úpravu vážící se k funkci soudce a přisedícího.

Práce dle názoru autora vyčerpala obsah tématu. Jelikož bylo nutné čerpat z poměrně rozsáhlého počtu zdrojů, je dílo velmi květnaté. Na závěr by bylo vhodné shrnout nedostatky stávající právní úpravy a navrhnout možná řešení. Ještě před tím by autor rád zmínil, že shledává současnou úpravu jako příznivou. Proto k ní nebyl příliš kritický. Níže jsou uvedeny autorem shledané nedostatky spolu s nástinem jejich možného řešení.

První nedostatek autor shledává v tom, že pojem nezávislosti soudce není zákonem stanoven a je nutno ho dovozovat z literatury. Ani pojem nestrannosti není v právních předpisech definován. Dle názoru autora by bylo vhodné oba tyto stěžejní pojmy zanést do zákonné úpravy. Současná chybějící zákonná definice představuje riziko a mohla by být zneužita v neprospěch soudcovské nezávislosti i konkrétního účastníka sporu.

Za zamyšlení zákonodárců by stála i současná jednoinstančnost v kárném řízení. Autor se neztotožňuje s faktem, že je možné soudce odvolat bez toho, aby se s věcí mohl obrátit na vyšší instanci. Dříve byla vyžadována dvojinstančnost, ale Ústavní soud ve svém usnesení I. ÚS 3061/09 ze dne 7. 4. 2011 stanovil, že jednoinstančnost nezávislost soudce neohrožuje. Autor zde spatřuje možný prostor pro svévůli. Pokud se konkrétní soudce znelíbí, za jistých okolností je možno ho potrestat nebo dokonce zbavit funkce. Tato skutečnost neprospívá

nezávislosti soudce, ani soudní organizaci. Bylo by na zvážení zavést opět dvojinstančnost.

Další nedokonalost autor spatřuje v zákonné úpravě materiálního zabezpečení soudce. Materiální zabezpečení soudců bývá často řešeno Ústavním soudem a mnohost odlišných postojů podryvá samotnou jistotu takového zabezpečení. Bylo by přínosné stanovit zákonnou úpravu platů soudců. Například s vývojem, který by odrážel inflaci, růst ekonomiky atd. Ke snížení platů by mohlo dojít jen za zcela ojedinělých událostí a mohlo by existovat maximální procento, o kolik by bylo možné platy snížit. Předešlo by se tím i mnoha sporům.

Často diskutovaným tématem je v odborných kruzích i téma vzdělávání soudců. Autor shledává, že by měli být vyslyšeny požadavky na vzdělání vyřčené samotnými soudci. Ty jsou zmíněny v autorem často citovaném Profesiogramu soudce a státního zástupce. Tzn. vytvořit systém vzdělávání na základě potřeby soudců. To by s sebou mohlo přinést pozitivní přístup ke vzdělávání vyššího procenta soudců. Zajímavý je pohled na výběr soudců v Spolkové republice Německo. Do pozice soudce se totiž dostanou jen ti právníci, kteří měli na právnické fakultě nejlepší známkový průměr. Tím se zaručí přísun mimořádně vzdělaných a motivovaných osob do justice. Takové osoby jsou motivované již od nižších ročníků na fakultě, a pokud na sobě budou pracovat, můžou se těšit z vysoké šance na to, že se stanou soudcem. V naší republice je situace jiná a studenti vědí, že současná šance stát se soudcem je mizivá. Proto autor shledává, že by bylo vhodné snížit věkovou hranici pro zánik funkce soudce.

Jako velmi špatný krok pro justici autor spatřuje situaci na začátku devadesátých let. Neexistovala tehdy žádná celistvá metodika výběru soudců. Byly oblasti, ve kterých soudcem udělali prakticky každého právníka. Z tohoto je nutno si vzít ponaučení. Pokud v budoucnu nastane v nějaké oblasti podobná situace, nejdříve je nutné stanovit přesnou metodiku výběru osob a následně naplňovat poddimenzované stavy.

Obecně má soudce jistotu velice nadprůměrného materiálního zabezpečení, a pokud rozumí své práci dokonale tak, aby nebyl za pochybení kárně potrestán, může se těšit z vysokého platu a úcty veřejnosti, známých, příbuzných a být dáván za vzor až téměř do konce života. Pokud ve své práci

vidí poslání a uspokojuje ho, pak takový soudce může mít velice dobře prožitý život a nenechá snadno ovlivnit svou nezávislost.

Práce se věnovala i přisedícímú. Zásadní nedostatky k tomuto institutu autor uvádí níže. Dle § 97 ZSS platí, že přisedící může být za jistých okolností na návrh příslušného předsedy soudu ze své funkce odvolán zastupitelstvem, které ho zvolilo. Autor shledává, že právě možnost přisedícího odvolat vede k narušení principu nezávislosti. Zastupitelstvo je orgán obce, který nemůže dát záruku, že odvolá přisedícího jen v případě, kdy je to opravdu vhodné. V krajním případě může dojít k tomu, že přisedící může být z funkce odvolán na základě politických názorů, antipatií či jiných právně nerelevantních nebo zvláštních důvodů.

Další věcí je nedostatečná zákonná úprava v případě, kdy přisedícímú vyprší čtyřletý úřad. Pokud tedy běží řízení ve věci, mandát přisedícího uplynutím čtyř let vyprší a o znovuzvolení nemá zájem nebo není znovu zvolen, může to mít negativní vliv na protahování soudních kauz. Takové případy jsou zátěží nejen pro soud, ale také pro účastníky.

Dále je možné zmínit neuspokojivou úpravu požadavku na odborné zkušenosti a morální vlastnosti přisedícího. Přisedící často dané problematice nerozumí a mají o ní rozhodovat. Autor tento fakt shledává jako vysoce nebezpečný a je pro rychlou novelu, ve které by se už stanovilo, co stát od institutu přisedícího vlastně očekává. Další nedostatek je spatřován v průměrném věku přisedících. Přisedící jsou většinou osoby v důchodovém věku. Bylo by možná vhodnější složit senát s jednoho přisedícího mladšího věku a druhý může být důchodce. Následně by to vedlo možná k dialogu, kde by se střetávalo právě mezigenerační myšlení, což by určitě vedlo k objektivnějšímu pohledu na daný spor a spravedlivějšímu rozhodnutí.

Významným krokem pro soudní moc by mohlo být zavedení národní rady. Jednalo by se o kolektivní orgán, který by reprezentoval soudní moc. Měl by zákonem dané kompetence a zvýšila by se tak nezávislost soudní moci. Podobný orgán je možno najít na Slovensku nebo v Polské republice. Mnohé hlasy ale zůstávají zákonodárci nevyslyšeny. Autor této práce pro zavedení rady soudnictví také není. Shledává, že není vhodné posilovat

pozici soudní moci. Současné silné postavení justice totiž není třeba ještě zvyšovat. Autor si uvědomuje, že tři typy mocí ve státě nemají stejně silné postavení. Nejsilnější postavení má tradičně moc zákonodárná. Pod ní pak zaujímá místo moc výkonná. Autor si nemyslí, že by to bylo primárně nesprávné. Větší problém shledává v tom, že neexistuje větší propojenost soudní moci s občany. Soudní moc stojí mimo dosah občana a je mu často cizí. Dle názoru autora by jí ale prospělo, aby s ní byl občan více propojen a tudíž k ní měl i vyšší důvěru. Z tohoto důvodu shledává jako přínosnou funkci přisedícího. Potřebovala by však vhodnější zákonnou úpravu. To i s ohledem na vyšší míru atraktivnosti pro občana.

7. Cizojazyčné resumé

Der Inhalt dieser Arbeit war es, die Unabhängigkeit der Richter und Schöffen und ihre Garantien zu beschreiben. Die Einführung beschreibt die Ziele der einzelnen Kapitel. Das erste Kapitel ist eine historische Perspektive. Dieses Kapitel beschreibt die Entwicklung der gerichtlichen Macht des Richters und der Schöffen. Es beginnt vom Mittelalter. Es beschreibt die Entwicklung der gerichtlichen Macht vom Feudalismus bis zur Gegenwart. Ein wesentlicher Teil ist auf den Zeitraum von 1918 bis 1989 gewidmet. Diese Arbeit beschreibt im Detail den Zeitraum Verfassungsentwicklung der gerichtlichen Macht. Die Arbeit nennt außerdem wichtige Gesetze, die die Justiz zu binden. In diesem Kapitel beschreibt man auch kurz die Entwicklung eines Schöffen. Die Historie der Schöffen ist nämlich nicht umfangreich.

Das zweite Kapitel ist der Unabhängigkeit der Richter und Schöffen gewidmet. Am Anfang dieses Kapitels beschreibt man das Konzept der Unabhängigkeit und die Unabhängigkeit der Justiz. Außerdem gibt es hier die Garantie der richterlichen Unabhängigkeit, mit Schwerpunkt auf die Unabhängigkeit der Richter. Die Arbeit legt auch den Schwerpunkt auf Faktoren, die Richter beeinflussen. Zu diesen Faktoren gehören Korruption, Medien usw. Fast am Ende des Kapitels schreibt der Autor kurze Zusammenfassung.

Das dritte Kapitel befasst sich mit persönlichen und psychologischen Aspekte von Richtern und Schöffen. Es ist die psychologischen Aspekte in Bezug auf die Arbeit mit dem Titel Professiogram des Richters und des Staatsanwaltes. Das Professiogram bespricht die notwendigen Eigenschaften, Fähigkeiten und Bildung, um die Aufgaben des Richters, die in der Arbeit spiegelt durchzuführen. Dieses Kapitel beschreibt die Anforderungen an die Leistungsfähigkeit von Richtern und Schöffen, und beschreibt ihre gesetzlichen Rechte, Immunitäten, Verantwortung und Reputation.

Das fünfte Kapitel soll die verfassungsrechtliche Garantie der richterlichen Gewalt und der richterlichen Unabhängigkeit in ausgewählten Ländern zu

bringen. Dies sind einige unserer Nachbarländer, insbesondere Deutschland, Polen und der Slowakei.

8. Literatura:

ADAMOVIÁ, Karolina. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis CZ, 2005, 231 s. ISBN 80-869-2007-0.

BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010, 1533 s. ISBN 978-807-2018-147.

BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Soudcokracie v ČR: fikce, nebo realita? : sborník textů*. Vyd. 1. Editor Marek Loužek. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, 183 s. Ekonomika, právo, politika, č. 52/2006. ISBN 80-865-4759-0.

FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. Vyd. 2. přeprac. Ostrava: KeyPublishing, 2009, 265 s. Právo (KeyPublishing). ISBN 978-807-4180-415.

GRONSKÝ, Ján a Jiří HŘEBEJK. *Dějiny evropského kontinentálního práva: vysokoškolská právnická učebnice*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2004, 852 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-720-1490-0.

GRONSKÝ, Ján a Jiří HŘEBEJK. *Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2002, 244 s. ISBN 80-718-4458-6.

FILIP, Jan a Jan SVATONĚ. *Státověda*. 5. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2011, 400 s. ISBN 978-807-3576-851.

KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 1019 s. ISBN 80-868-9844-X.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo* . 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 786 p. ISBN 80-738-0261-9.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 759 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-738-0000-4.

KLOKOČKA, Vladimír a Eliška WAGNEROVÁ. *Ústavy států Evropské unie: ústavní texty Belgie, Dánska, Finska, Francie, Irsko, Itálie, Lucemburska, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Velké Británie*. 2. vyd. Překlad Vladimír Klokočka. Praha: Linde, 2005, 335 s. ISBN 80-720-1556-7.

KLOKOČKA, Vladimír a Eliška WAGNEROVÁ. *Ústavy států Evropské unie: ústavní texty Belgie, Dánska, Finska, Francie, Irsko, Itálie, Lucemburska, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Velké Británie*. 2. vyd. Překlad Vladimír Klokočka, Eliška Wagnerová. Praha: Linde, 2004, 795 s. ISBN 80-720-1466-8.

MACKOVÁ, Alena. *Nezávislost soudců*. 3. upr. vyd. Praha: Ediční středisko PF UK, 1998, 68 s. ISBN 80-85889-19-6.

MADAR, Zdeněk. *Slovník českého práva*. 3. rozš. a podstatně přeprac. vyd. Praha: Linde, 2002, s. 985-1842. ISBN 80-720-1377-7.

MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, 673 s. ISBN 80-720-1433-1.

PAVLÍČEK, Václav, a kol. *Ústavní právo a státověda*I.díl. Vyd. Praha: Linde, 1998, 368 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-7201-141-3

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 33 s. Právnické sešity, Č. 24. ISBN 80-210-0624-2.

SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy)*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 592 s. ISBN 80-864-3265-3.

VIDRNA, Jan a Zdeněk NÁCHODSKÝ. *Pracovník justice v ohrožení*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, 228 s. Příručky ministerstva spravedlnosti ČR, Svazek 61.

VŮJTĚCH, Jan, Jakub HOLAS a Petr ZEMAN. *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, 211 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8000-5.

WINTEROVÁ, Alena, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. 5. aktualiz. vyd.* Editor Marek Loužek. Praha: Linde, 2008, 751 s. Vysokoškolské právnické učebnice, č. 52/2006. ISBN 978-807-2017-263.

WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva: (s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního)*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 247 s. ISBN 80-868-6175-9.

ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, 268 s. Právo a hospodářství. ISBN 34-063-9312-8.

Články z periodik:

BÍLEK, P. Soudní moc a soudce v České republice: časopis Soudcovské unie CR. *Soudce*. 2005, roč. 2005, č. 7. ISSN 1211-5347.

HRDLIČKOVÁ, I. Odpovědnost soudce v České republice. *Soudce: časopis Soudcovské unie CR*. 2006, roč. 2008, č. 9. ISSN 1210-6410.

KUČEROVÁ, Pavla. Nezávislost a odpovědnost soudců. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2011, c. 10, s. 356 - 359. ISSN 1210-6410.

PROUZA, Daniel. Laický prvek při soudním rozhodování v trestních věcech aneb přisedící ano či ne?. *Trestněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2010, roč. 2010, č. 7. ISSN 1213-5313.

Zákony:

Ústavní zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákona č. 2/1993 sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, v platném znění

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

Vyhláška č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a odborné závěrečné zkoušce právních čekatelů

Judikatura

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 84/94 ze dne 20. 6. 1995

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/02 ze dne 18. 6. 2002

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 ze dne 26. 4. 2005

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 60/04 ze dne 28. 04. 2005

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 34/04 ze dne 14. 7. 2005

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 43/04 ze dne 14. 7. 2005

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 9/05 ze dne 14. 7. 2005

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 55/06 ze dne 10. 10. 2006

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 18/06 ze dne 11. 7. 2006

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1076/07 ze dne 21. 01. 2008

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 1922/09 ze dne 7. 9. 2009

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 12/10 ze dne 7. 9. 2010

Usnesení Ústavního soudu I. ÚS 3061/09 ze dne 7. 4. 2011

Internetové zdroje

Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu. ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY. *NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu* [online]. aktuální [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/>

Zpráva o soudcovské nezávislosti. *Institut pro evropskou politiku EUROPEUM* [online]. 2002 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/35-integrace--13/850-zprava-o-soudcovske-nezavislosti>

Právnícká povolání. *Portál evropské e-justice* [online]. Poslední aktualizace: 18/03/2013 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-cs.do

Hodnocení České republiky v Indexu vnímání korupce (CPI) 2012. *Transparency International - Česká republika* [online]. 2012/2013 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/hodnoceni-ceske-republiky-indexu-vnimani-korupce-cpi-2012-od/>

Transparentnost a důvěryhodnost výkonu spravedlnosti - Sborník z konference konané 4. 12. 2008. *Transparency International - Česká republika* [online]. 2008 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: http://www.transparency.cz/doc/justice_sbornik.pdf

Etické zásady chování soudce. SOUDCOVSKÁ UNIE ČESKÉ REPUBLIKY. *NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu* [online]. [cit. 2013-02-14]. Dostupné z: <http://www.sucr.cz/o-nas/eticke-zasady-chovani-soudce.html>

Výroční zpráva 2011. BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. *NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu* [online]. 22. 8. 2012 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.bis.cz/n/2012-08-22-vyrocní-zprava-2011.html>